

บทที่ ๖

บทสังเคราะห์เหตุแห่งความขัดแย้งทางการเมืองไทยและ ข้อเสนอกระบวนการสร้างความปรองดองในชาติ

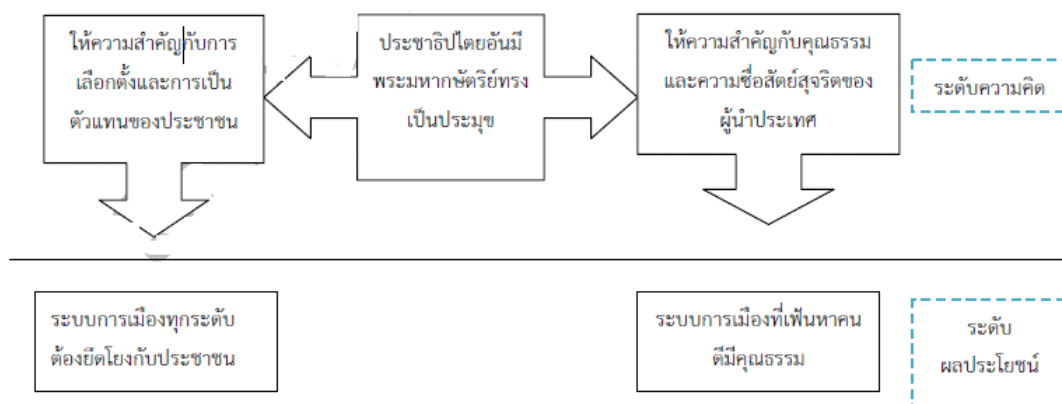
๖.๑ เหตุแห่งความขัดแย้งทางการเมืองไทย

๖.๑.๑ ปัญหาใจกลางของความขัดแย้งทางการเมืองไทยความแตกต่างในเชิงความคิด:
การจัดวางคุณค่าของอุดมการณ์ประชาธิปไตยและความชอบธรรมในการจัดการผลประโยชน์

ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในปัจจุบัน ถูกมองว่าเป็นความขัดแย้งที่มีความซับซ้อน มีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายซึ่งมีความเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน กล่าวคือ แม้ทุกฝ่ายจะเห็นตรงกันว่า ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขจะเป็นระบอบการปกครองที่มีความเหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบันมากที่สุด แต่ก็ยังมีความแตกต่างทางความคิดในแง่ของการให้น้ำหนักกับคุณค่าของระบอบประชาธิปไตยของประเทศ ระหว่างการให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งและการเป็นตัวแทนของประชาชนกับการให้ความสำคัญกับคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตของผู้นำประเทศ

ความแตกต่างทางความคิดดังกล่าวได้สะท้อนถึงการจัดการผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน โดยการจัดการผลประโยชน์ดังกล่าวนี้หมายถึงการจัดสรรอำนาจและทรัพยากรในสังคม ทั้งในด้านการแบ่งสรรผลประโยชน์ และการตัดสินใจทางการเมืองของกลุ่มขัดแย้งต่างๆ ดังจะเห็นได้จากแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพ ๖-๑ มุมมองต่อแนวคิดประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน

๑) ประชาธิปไตยที่เน้นเสียงข้างมาก: คุณค่าของระบอบประชาธิปไตยในแนวทางนี้ให้ความสำคัญกับเสียงข้างมากในระบบเลือกตั้ง มีแกนกลางอยู่ที่ความชอบธรรมของระบอบการปกครองที่ผู้บริหารประเทศมาจากการเลือกตั้งบนฐานของเสียงข้างมากจากประชาชน โดยเชื่อว่าเป็นระบบการคัดสรรตัวแทนของประชาชนที่ตรงกับความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง การตัดสินใจของผู้แทนทางการเมืองที่มาจากเสียงข้างมาก ถือเป็นความชอบธรรมของสังคม ทั้งนี้ผู้แทนของประชาชนที่มีที่มาจากเลือกตั้งย่อมจะมีความสำนึกรับผิดชอบ (Accountability) ต่อประชาชน สามารถสะท้อนเสียงความต้องการของประชาชนเพราะเป็นตัวแทนที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยความยั่งยืนในการเป็นตัวแทนของประชาชนขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรและกำหนดนโยบายสาธารณะที่สะท้อน โดยตรงถึงความต้องการของประชาชน

๒) ประชาธิปไตยที่เน้นคุณธรรม: สำหรับแนวทางที่สองนั้นมีมุมมองต่อคุณค่าของระบอบประชาธิปไตยที่แตกต่างไป โดยเริ่มจากแนวคิดที่ว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยต้องควบคู่ไปกับระบบคุณธรรม เพราะประชาธิปไตยมีองค์ประกอบที่หลากหลายและปรับเปลี่ยนไปตามบริบทและวัฒนธรรมทางการเมืองของแต่ละสังคม สำหรับแนวทางนี้คุณค่าของระบอบประชาธิปไตยที่มีความชอบธรรมนั้น ผู้นำต้องให้น้ำหนักกับคุณธรรมและจริยธรรมในการกำกับการดำเนินนโยบายภาครัฐมากกว่าการยึดถือเสียงข้างมากซึ่งนับเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของประชาธิปไตยเท่านั้น และในบางกรณีเสียงข้างมากอาจไม่นำไปสู่ผลประโยชน์สูงสุดของชาติหรือความชอบธรรมในการดำรงตำแหน่งของผู้นำทางการเมืองเสมอไป

จากมุมมองต่อระบอบประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญแตกต่างกันของทั้งสองแนวทางได้ก่อให้เกิดทางเลือกที่แตกต่างกันของการพิจารณาระบบคุณค่าต่างๆ ในสังคม เป็นสิ่งที่รับรองและให้เหตุผลกับการตัดสินใจทางการเมืองของบุคคลต่างๆ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและการตัดสินใจในนามหมู่คณะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นทั้งในชั้นความคิดและในชั้นผลประโยชน์ที่มีความแตกต่างกันค่อนข้างชัดเจน ส่งผลต่อจุดยืนและทางเลือกในสังคมการเมือง และแนวทางการแสวงหาและรักษาอำนาจของผลประโยชน์ที่อ้างอิงอยู่กับค่านิยมที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ฝ่ายที่ให้ความสำคัญกับระบอบประชาธิปไตยที่ยึดถือเสียงข้างมาก ไม่ยอมรับพฤติกรรมทางการเมืองนอกระบบรัฐสภา ไม่ต้องการให้มีการเชื่อมโยงระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยเข้ากับสิ่งที่กลุ่มนี้เชื่อว่าเป็นกลุ่มอำนาจดั้งเดิม (ซึ่งมีบางกลุ่มในสังคมให้คำอธิบายผ่านวาทกรรม “อำมาตย์”) และไม่ต้องการให้มีการแทรกแซงทางการเมืองจากฝ่ายต่างๆ โดยเฉพาะฝ่ายทหารระบบราชการ องค์กรตุลาการ และต้องการให้สถาบันทางการเมืองทั้งหมดมีความเชื่อมโยงกับประชาชน ด้วยเหตุนี้ กลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ทางการเมือง

เช่นนี้จึงไม่สนับสนุนรัฐประหาร ต้องการให้มีการเลือกตั้ง และมองเห็นว่าระบบการเมืองที่สนับสนุนโดยทหารและองค์กรการเมืองนอกระบบรัฐสภาไม่มีความชอบธรรมทางการเมือง

ส่วนในอีกมุมมองหนึ่ง เห็นว่าความชอบธรรมทางการเมืองอยู่ที่กระบวนการทางการเมืองทั้งหมดที่ต้องมีความถูกต้องชอบธรรม แม้การเมืองที่มีที่มาจากการเลือกตั้งจะเป็นที่ยอมรับได้ แต่ต้องเป็นการเลือกตั้งที่ถูกต้อง โปร่งใส ชอบธรรม ประชาชนจะต้องไม่เลือกตั้งโดยอามิสสินจ้าง ระบบการเมืองมีการตรวจสอบถ่วงดุล และปราศจาก “การคอร์รัปชัน” จึงไม่สนับสนุนแนวทางของนักการเมืองที่มีแนวโน้มควรวางอำนาจในรัฐสภา และแทรกแซงกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของตน

๖.๑.๒ ปัญหาพื้นฐานของสังคมไทย : ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม

ความแตกต่างของอุดมการณ์ทางการเมืองทั้งสองแนวทางดังกล่าวข้างต้น ตั้งอยู่บนปัญหาพื้นฐานสำคัญของประเทศไทยที่เกิดจากนโยบายสาธารณะในอดีตที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม เกิดการกระจุกตัวของความมั่งคั่งที่ภาคธุรกิจบางกลุ่มหรือเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรม โดยละเลยกลุ่มอาชีพอื่นที่เป็นคนส่วนใหญ่ในสังคม (ปราณี ทินกร, ๒๕๔๕) นำมาซึ่งปัญหาความแตกต่างของฐานะทางเศรษฐกิจและช่องว่างทางสังคมที่กว้างมากขึ้น (ธวัช มกรพงศ์, ๒๕๓๖; เมธี กรองแก้ว, ๒๕๓๘) ปัญหาความเหลื่อมล้ำและการขาดแคลนทรัพยากรหรือสวัสดิการขั้นพื้นฐาน เป็นบริบทของประเทศไทยที่มีความยืดเยื้อยาวนาน และเป็นฉากของปัญหาความขัดแย้งในทางการเมือง ซึ่งถูกนำมาใช้อธิบายความชอบธรรมที่จะเข้าไปมีอำนาจเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวของแต่ละฝ่าย ทั้งนี้ อาจแบ่งความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้สองประเภทได้แก่

๑) ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ: จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า เป็นระยะเวลากว่า ๔๐ ปีแล้วที่ความเหลื่อมล้ำมีแนวโน้มที่สูงขึ้นเรื่อยๆ โดยกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงหรือกลุ่มคนรวยที่สุด ๒๐ เปอร์เซ็นต์แรก มีสัดส่วนของรายได้ต่อรายได้ของคนทั้งประเทศเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๔๘.๓เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เพิ่มมากขึ้นเป็นร้อยละ ๕๔.๘ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ แต่กลุ่มคนที่ยากจนก็ลดน้อยลง ในขณะที่กลุ่มคนยากจนที่สุดของประเทศ ร้อยละ ๒๐ ส่วนหลัง มีสัดส่วนของรายได้ลดลงจากร้อยละ ๖.๑ เหลือเพียงร้อยละ ๔.๔ ในช่วงเวลาเดียวกัน โดยกลุ่มอาชีพที่ยากจนที่สุดเป็นกลุ่มเกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ นอกจากนี้สัดส่วนรายได้จากภาคอุตสาหกรรมได้เพิ่มขึ้นประมาณ ๓ เท่า ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๕๐ (เมื่อวัดด้วยผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ณ ราคาปีฐาน พ.ศ. ๒๕๓๑) ในขณะที่สัดส่วนรายได้ภาคเกษตรกรรมลดลงกว่า ๔ เท่าในช่วงเวลาเดียวกัน ทำให้ความเหลื่อมล้ำในผลตอบแทนการผลิตระหว่างสาขาการผลิต โดยสัดส่วนการกระจายผลตอบแทนสาขากำลังแรงงานในแต่ละสาขาการผลิต โดยเฉพาะสาขาเกษตรกรรม สาขาก่อสร้าง และสาขาบริการมีสัดส่วนการกระจายการตอบ

แผนการผลิตต่อกำลังแรงงานติดลบ ในขณะที่สาขาอุตสาหกรรมมีสัดส่วนการกระจายเป็นบวก (สำนักบัญชีประชาชาติ สศช.และการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติประมวลผลโดยสำนักประเมินผลสศช., ๒๕๕๑)

๒) ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการพื้นฐานของรัฐ: นอกจากความเหลื่อมล้ำที่วัดเป็นตัวเลขวแล้ว ประเทศไทยยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำในโอกาสของการเข้าถึงสวัสดิการต่างๆในสังคม ซึ่งคนส่วนใหญ่ในสังคมไม่ได้รับสวัสดิการหรือบริการสาธารณะที่จำเป็น โดยหากพิจารณาจากสัดส่วนของคนส่วนใหญ่ในประเทศที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจำนวนร้อยละ ๔๑ รองลงมาคือแรงงานนอกระบบในเมืองเป็นจำนวนร้อยละ ๒๖ ส่วนคนงานในสำนักงาน แรงงานอุตสาหกรรมในระบบ และอื่นๆ รวมกันมีอยู่ประมาณร้อยละ ๓๔ โดยประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุดของประเทศ ๒ กลุ่มคือ เกษตรกรและแรงงานนอกระบบนั้นมีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด คือสองกลุ่มนี้สลับสับเปลี่ยนภาคแรงงานกันได้เสมอ โดยในฤดูกาลที่ไม่ต้องทำกิจกรรม แรงงานในภาคเกษตรก็กลับมาทำงานเป็นแรงงานนอกระบบในเมือง และในฤดูกาลที่สามารถทำกิจกรรมได้ภาคแรงงานนอกระบบก็อาจจะกลับไปทำกิจกรรม ซึ่งคนสองกลุ่มที่รวมกันเป็นกลุ่มคนที่มีสัดส่วนมากที่สุดในประเทศถึง ๒/๓ ส่วนนี้ ไม่ได้รับสิทธิประกันสังคม ไม่สามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลฟรีในระบบเบิกจ่ายตรง ไม่สามารถมีหลักประกันรายได้หากถูกเลิกจ้างหรือตั้งครรรภ์ บุคคลจำนวนมากในสังคมเหล่านี้กล่าวได้ว่าเป็นคนยากจนและปราศจากสวัสดิการ (ผาสุก พงศ์ไพจิตร, ๒๕๕๑)

ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่กล่าวมานำไปสู่ความรู้สึกว่ามีความไม่เท่าเทียมกันในด้านสถานภาพทางสังคมของคนกลุ่มต่างๆ ที่ชัดเจนมากขึ้น จนกระทั่งคำบางคำ เช่น “ไพร่-อำมาตย์” ซึ่งแต่เดิมไม่ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมมากเท่ากับที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ ได้ถูกนำไปเป็นวาทกรรมเพื่อสร้างแนวร่วมทางการเมือง

๖.๑.๓ การเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของความขัดแย้ง

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๕ เป็นต้นมา สังคมไทยได้เผชิญปัญหาความขัดแย้งในหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ทางการเมือง โดยที่ผ่านมามีประเทศไทยได้พยายามแก้ไขปัญหาคัดแย้งเหล่านี้ได้ในบางส่วน แม้จะไม่หมดสิ้นไปอย่างเด็ดขาดแต่ก็ไม่ได้ยืดเยื้อยาวนานและกินวงกว้าง

แต่ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มีการขยายตัวมากขึ้น จนในที่สุดกลายเป็นความขัดแย้งที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา อันเนื่องมาจากเหตุปัจจัยสำคัญคือ การใช้อำนาจที่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้สึกไม่เป็นธรรม ในแง่ของการแสวงหาและรักษาอำนาจ ตลอดจนผลประโยชน์ของ

กลุ่มคนบนพื้นฐานของความเชื่อที่แตกต่างกันของระบบการจัดการอำนาจและทรัพยากรในสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยที่หล่อเลี้ยงความขัดแย้งให้ดำรงอยู่

การใช้อำนาจที่อีกฝ่ายรู้สึกว่าเป็นธรรม: จากบริบททางสังคมที่มีความไม่เป็นธรรม และความแตกต่างในเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างหลากหลายกลุ่มผลประโยชน์ในสังคม นั้น ได้มีการเผชิญหน้าซึ่งกันและกันโดยต่างฝ่ายต่างรู้สึกว่ามีการใช้อำนาจที่ไม่ชอบธรรมจากอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งสรุปได้เป็น ๔ ประเด็นดังต่อไปนี้

๑) การกดดันการดำเนินการขององค์กรตุลาการ: ภายหลังจากที่พรรคไทยรักไทยได้เป็นรัฐบาลจากการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๔ ขณะนั้นรัฐบาลได้ประสบปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปิดบังทรัพย์สินและหนี้สิน และเรื่องได้ส่งไปถึงการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งในช่วงนั้นยังไม่แน่ชัดว่าจะมีความผิดตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ หรือไม่ โดยคดีดังกล่าวสืบเนื่องมาจากการที่นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น (พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร) เคยดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี ต้องยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินตามรัฐธรรมนูญรวม ๓ ครั้ง คือกรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลา ๑ ปี โดยกรณีดังกล่าว ปปช. (ผู้ร้อง) มีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น (ผู้ถูกร้อง) ว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน ซึ่งเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงอันควรแจ้งให้ทราบ ในวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๔๔ นายกรัฐมนตรีได้เข้าแถลงต่อศาลรัฐธรรมนูญด้วยตัวเอง และยืนยันว่าเป็นการกระทำที่ไม่ผิดปกติในทางธุรกิจ ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาของแบบฟอร์มการแจ้งทรัพย์สินที่ไม่ชัดเจน

ในที่สุด ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๔๔ ว่านายกรัฐมนตรีไม่มีความผิดตามมาตรา ๒๕๕ โดยปรากฏในรายละเอียดว่าตุลาการ ๓ เสียงลงมติว่า นายกรัฐมนตรีจงใจปกปิดบัญชีทรัพย์สิน มีตุลาการ ๔ เสียงวินิจฉัยว่านายกรัฐมนตรีไม่ได้จงใจปกปิดบัญชีทรัพย์สิน และตุลาการอีก ๔ เสียงไม่ได้พิจารณาในข้อเท็จจริงว่ามีการจงใจปกปิดบัญชีทรัพย์สินหรือไม่ แต่อ้างว่ามาตรา ๒๕๕ ของรัฐธรรมนูญไม่สามารถบังคับใช้ได้เนื่องจากในขณะนั้นนายกรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ไม่ได้อยู่ในขอบข่ายของผู้ที่จะต้องแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน

ประเด็นที่นำไปสู่ความขัดแย้ง จากการที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้พยายามสร้างระบบการเมืองที่มีมาตรฐานในเรื่องจริยธรรมของนักการเมืองด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการจัดแจงทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แต่ด้วยกระแสของสังคมที่กำลังนิยมชมชอบในตัวนายกรัฐมนตรีทำให้วิธีการตัดสินคดีของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญถูกกระทำท่ามกลางสถานการณ์ที่ถูกกดดันอย่างหนัก และเมื่อผล

ของคำวินิจฉัยออกมาในลักษณะนี้ ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักกว่าจะถูก
ชักนำโดยอำนาจที่ไม่ชอบธรรมตามกรอบของกฎหมายรัฐธรรมนูญ

๒) เฝ้าระวังรัฐสภา: จากการที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ มีเจตนารมณ์ที่จะให้มีการ
แบ่งแยกอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหารออกจากกัน โดยให้ ส.ส. ที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี
ต้องลาออกจากการเป็น ส.ส. ก่อน ผลโดยอ้อมของบทบัญญัติดังกล่าว ทำให้นายกรัฐมนตรี
สามารถควบคุมพฤติกรรมของรัฐมนตรีได้เพราะเมื่อใครถูกปลดจากตำแหน่งรัฐมนตรีจะ
ไม่สามารถดำรงตำแหน่งใด ๆ ในรัฐสภาได้อีก นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นจึงใช้วิธีปรับคณะรัฐมนตรี
ในการรวบอำนาจเข้าสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่ตลอดเวลา ซึ่งพบว่าในช่วงที่ดำรงตำแหน่งสมัย
แรก (ปี ๒๕๕๔-๒๕๕๘) รัฐบาลมีการปรับคณะรัฐมนตรีไปถึง ๑๐ ครั้ง ซึ่งในการปรับ
คณะรัฐมนตรีแต่ละครั้งได้ทำให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจมากขึ้น เพราะอำนาจเบ็ดเสร็จในการ
ปรับเปลี่ยนรัฐมนตรีจะอยู่ที่ตัวนายกรัฐมนตรี ที่สามารถเปลี่ยนแปลงตัวรัฐมนตรีได้ตลอดเวลา
ด้วยเหตุนี้คณะรัฐมนตรีและข้าราชการ จึงไม่มีใครกล้าโต้แย้งการปรับคณะรัฐมนตรี ถึงแม้
รัฐมนตรีที่ถูกปรับจะมีความไม่พอใจ แต่ไม่มีใครกล้าคัดค้าน หรือแสดงให้เห็นว่ามีความไม่
พอใจ รัฐมนตรีจึงต้องพยายามไม่มีปัญหาทักทายนายกรัฐมนตรี ซึ่งยิ่งเป็นการเสริมสร้างอำนาจ
เบ็ดเสร็จของนายกรัฐมนตรี

ต่อมาได้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ซึ่งเป็นสนามเลือกตั้งของ
พรรคใหญ่ ๔ พรรคที่ยังเหลืออยู่ได้แก่ พรรคไทยรักไทย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และ
พรรคมวชน ผลของเลือกตั้งปรากฏว่าพรรคไทยรักไทยได้รับการเลือกตั้งรวมทั้งสิ้น ๓๗๗ คน
พรรคประชาธิปัตย์ ๘๖ คน พรรคชาติไทย ๒๕ คน และพรรคมหาชน ๒ คน นับเป็นครั้งแรก ใน
ประวัติศาสตร์ที่พรรคการเมืองพรรคเดียวได้ที่นั่งในสภาเกือบ ๔ ใน ๕ ส่วนของทั้งหมดในสภา
ทำให้พรรคไทยรักไทยสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้และสมาชิกพรรคไทยรักไทยทั้งสาม
คนได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานและรองประธาน ซึ่งทำให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจ
เบ็ดเสร็จเหนือฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ นอกจากนี้พรรคไทยรักไทยยังได้เข้าไปครอบงำการ
ตัดสินใจของวุฒิสภา ซึ่งแม้ว่ารัฐธรรมนูญของไทยได้กำหนดให้วุฒิสภามีความเป็นกลางทางการเมือง
โดยระบุไว้ชัดเจนว่า วุฒิสมาชิกจะต้องไม่สังกัดพรรคการเมือง และห้ามใช้การหาเสียงใน
การรณรงค์เลือกตั้ง แต่ในความเป็นจริง วุฒิสมาชิกเมื่อเข้ามาดำรงตำแหน่ง ได้มีการจับกลุ่มกัน
จนมีวุฒิสมาชิกสายรัฐบาลจำนวนมาก ซึ่งวุฒิสมาชิกสายรัฐบาลนี้ได้รับการดูแลอย่างดีจาก
รัฐบาล ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสมาชิกจึงขาดความเป็นกลางตามเจตนารมณ์ของ
รัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่นำไปสู่ความขัดแย้ง อยู่ที่การรวบรวมอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งทำให้รัฐบาล
พรรคไทยรักไทยตกอยู่ภายใต้การวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองค่อนข้างสูงว่ามีลักษณะการใช้

อำนาจที่ขัดกับอุดมการณ์การเมืองแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการควบคุมสมาชิกพรรคการเมือง และการใช้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จนิยม ต่อมาพรรคไทยรักไทยได้รวม พรรคความหวังใหม่ พรรคชาติพัฒนา พรรคกิจสังคม พรรคเสรีธรรม และ พรรคเอกภาพ ให้เป็นส่วนหนึ่งของพรรคไทยรักไทย พรรคไทยรักไทยจึงถูกมองว่ามีอิทธิพลเหนือสถาบันการเมืองในระบบรัฐสภาทั้งสอง ได้แก่ ฝ่ายบริหาร สถาบันนิติบัญญัติ วุฒิสภา และเนื่องจากสามารถควบคุมวุฒิสภาได้ จึงสามารถเข้าไปครอบงำองค์กรอิสระที่จัดตั้งตามรัฐธรรมนูญได้

๓) การรัฐประหาร: ในวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ คณะทหารที่เรียกชื่อว่า “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (ค.ป.ค) เข้ายึดอำนาจและยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยอ้างเหตุการณ์ความแตกแยกทางการเมือง อย่างไรก็ตามการรัฐประหารครั้งนี้ก็ไม่อาจหยุดยั้งหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขความแตกแยกทางการเมืองได้ แต่กลับไปสร้างเงื่อนไขใหม่ให้กับการเมืองในประเทศไทยจนทำให้เกิดความขัดแย้งกลายเป็นความรุนแรง

แม้ว่าประเทศไทยจะเคยผ่านการรัฐประหารมาหลายครั้ง แต่การรัฐประหารในครั้งนี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางว่ามีความไม่เหมาะสม เช่น อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (๒๕๕๔) ได้อธิบายว่าการรัฐประหาร ๒๕๔๙ เป็นการแสดงออกซึ่งปัญหาของโครงสร้างทางอำนาจไทยที่มีความสำคัญโดยการรัฐประหารครั้งนี้เป็นการยึดอำนาจทางการเมืองของกลุ่มอำนาจประชาธิปไตยครึ่งใบหรือระบบราชการที่มีอำนาจทางการเมืองอยู่ในช่วงทศวรรษที่ ๒๕๒๐-๒๕๓๐ กับประชาธิปไตยที่มีที่มาจากเลือกตั้ง นอกจากนี้การรัฐประหารยังถูกมองว่าเป็นการกระทำที่ขัดขวางพัฒนาการของระบอบประชาธิปไตย เป็นการเลือกที่จะใช้ความรุนแรงซึ่งเป็นแนวทางนอกระบบรัฐสภาเข้ามาแก้ไขปัญหาทางการเมือง จึงถูกมองว่าเป็นการใช้กำลังอาวุธเข้ายึดครองอำนาจรัฐที่มีที่มาจากประชาชน

ประเด็นที่นำไปสู่ความขัดแย้ง ถึงแม้การรัฐประหารจะสามารถหยุดยั้งปัญหาทางการเมืองไปได้ชั่วระยะเวลาหนึ่งแต่เป็นการแก้ไขปัญหาก็ให้มีความสำคัญกับการออกมาตรการเพื่อมุ่งเน้นกับการจัดการที่ตัวบุคคลเป็นหลักมากกว่าที่จะแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างเพื่อวางรากฐานการพัฒนาของประเทศโดยรวม ในที่สุดแล้วจึงเป็นการขัดขวางพลังทางการเมืองของประชาชนไม่ทำให้เกิดการเรียนรู้ภาคประชาชน ด้วยเหตุนี้การรัฐประหารที่เกิดขึ้นในครั้งนั้นจึงไม่สามารถแก้ไขความแตกแยกได้ แต่กลับจะไปเพิ่มเงื่อนไขอื่นที่เพิ่มความขัดแย้งให้มากขึ้น เช่น การจัดตั้งองค์กรบางองค์กรที่มีบทบาทต่อกระบวนการยุติธรรมเพื่อผลประโยชน์ในทางการเมือง อันเป็นการทำลายหลักนิติธรรม ซึ่งกลายเป็นปัญหาระยะยาวของประเทศ

๔) บทบาทขององค์กรตุลาการ องค์กรอิสระ และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ: ในช่วงของความขัดแย้งทางการเมืองที่ผ่านมาหลายฝ่ายมองว่าองค์กรตุลาการ องค์กรอิสระ และองค์กรตามรัฐธรรมนูญกลายเป็นเครื่องมือของฝ่ายการเมืองในการจัดการฝ่ายตรงข้าม

ภายหลังจากการยุบสภาในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เป็นต้นมา ทั้งศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และศาลยุติธรรมโดยเฉพาะศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่างมีบทบาทมากขึ้น ตั้งแต่การวินิจฉัยว่าการเลือกตั้งทั่วไปในปี ๒๕๕๕ ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมือง ๒ ระลอกโดยพรรคไทยรักไทยและพรรคพลังประชาชนซึ่งสืบทอดมาจากพรรคไทยรักไทย การวินิจฉัยให้นายกรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งเพราะเป็นพิดิกรในรายการโทรทัศน์ในฐานะเป็นลูกจ้าง รวมทั้งกรณีการวินิจฉัยกรณีแถลงการณ์ร่วมประสาทพระวิหาร และการตัดสินลงโทษ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ว่ากระทำผิดฐานกระทำการอันขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตัวกับประโยชน์สาธารณะ

อันที่จริง แม้คำพิพากษาของศาลในหลายกรณีได้สร้างทางออกของภาวะทางตันในทางการเมือง เช่น กรณีการเลือกตั้งเมื่อเดือนเมษายนปี ๒๕๕๕ ซึ่งทั้งพรรคฝ่ายค้านและประชาชนกว่า ๑๔ ล้านคนเห็นว่าเป็นไม่ชอบธรรมและศาลลงมติตัดสิน ทำให้เปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งใหม่ที่เป็นธรรมขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญที่ศาลพยายามดำรงบทบาทในการแก้ไขปัญหาของประเทศมาโดยตลอด

แต่ดูเหมือนว่านักวิชาการบางคนจะเห็นว่าการกระทำดังกล่าวของศาลในหลายกรณีมีลักษณะ “Double Standard” ดังที่ปัญญาชนกล่าวไว้ว่า “ผู้เขียนยังเห็นอีกว่าปรากฏการณ์ “ตุลาการภิวัตน์” ในประเทศไทยตลอดสามปีที่ผ่านมา ไม่ใช่การตัดสินคดีความอย่างก้าวหน้า (Judicial activism) และไม่ใช่อการตีความกฎหมายอย่างสร้างสรรค์ (Constructive Interpretation) เพราะ การตัดสินคดีความอย่างก้าวหน้าคือการที่ผู้พิพากษาพยายามใช้ และตีความกฎหมายอย่างสร้างสรรค์เพื่อวินิจฉัยคดีให้เกิดผลไปในทางที่ขยายขอบเขตการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนออกไปมากขึ้น การตัดสินคดีความอย่างก้าวหน้าจึงไม่ใช่การตัดสินคดีความเพื่อปราบปรามศัตรูทางการเมืองชั่วคราวข้าม ไม่ใช่การตัดสินคดีความเพื่อ “ปลด” นักการเมือง ไม่ใช่การตัดสินคดีความเพื่อตามยุบพรรคการเมือง ไม่ใช่การตัดสินคดีความที่แทรกแซงเข้าไปในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอันเป็นอำนาจของรัฐบาลโดยแท้” (ปัญญาชน แสงกนกกุล, ๒๕๕๒ อ้างในบรรศักดิ์ อุวรรณโณ, ๒๕๕๒)

ฝ่ายที่วิพากษ์วิจารณ์ศาลอย่างต่อเนื่องและเปิดเผยคือ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และกลุ่มคนเสื้อแดงที่กล่าวหาทุกโอกาสที่กระทำได้ว่าตนเองไม่ได้รับความเป็นธรรม และวิกฤตทางการเมืองนี้ไม่อาจยุติได้หากความยุติธรรมไม่เกิดขึ้น ปฏิกริยาดังกล่าวจาก พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรเป็นที่เข้าใจได้ เพราะยังมีคดีอีกมากมายที่อยู่ระหว่างการพิจารณาอยู่ระหว่างการพิจารณาของ ปปช.และศาล

ฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อาทิ การใช้อำนาจให้รัฐบาลพม่าจ่ายเงินเพื่อนำมาซื้อระบบและอุปกรณ์โทรคมนาคมจากบริษัท ซินคอร์ปอเรชั่น คดีทุจริตในการจัดซื้อเครื่องตรวจสอบระเบิด CTX ของการทำอากาศยานแห่งประเทศไทย ฯลฯ (บวรศักดิ์ อุวรรณ โณ, ๒๕๕๒)

ต่อมาเมื่อมีการรัฐประหารเกิดขึ้นในวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ และคณะรัฐประหารได้ประกาศให้องค์กระอิสระตามรัฐธรรมนูญฉบับเก่า เช่นศาลรัฐธรรมนูญต้องถูกยกเลิกไปทั้งหมด โดยได้จัดตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญขึ้นมาโดยคำสั่งของคณะปฏิวัตินอกจากนี้ออกประกาศ คปก. ฉบับที่ ๒๗ กำหนดให้ พรบ. พรกการเมืองยังคงบังคับใช้ต่อไป และกรณีมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองพรรคใด ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรคเป็นระยะเวลา ๕ ปีซึ่งจากนั้นเป็นต้นมาได้นำมาสู่การร้องให้มีการพิจารณายุบพรรคไทยรักไทยและพรรคประชาธิปัตย์ และอีก ๑ พรรค ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ ก้าวหน้า พรรคแผ่นดินไทย และพรรคพัฒนาชาติไทย โดยผลของการพิจารณาพบว่า ได้มีการยกคำร้องที่ให้ยุบพรรคประชาธิปัตย์ และมีคำสั่งให้ยุบพรรคและเพิกถอนสิทธิในการเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรคประชาธิปัตย์ ก้าวหน้า พรรคพัฒนาชาติไทย และพรรคแผ่นดินไทย เป็นกำหนดเวลา ๘ ปี

การยุบพรรคการเมืองในครั้งนั้นและอีกหลายครั้งต่อมา ได้กลายเป็นชนวนบ่มเพาะปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยในระยะเวลาที่ผ่านมาให้ลุกลามบานปลายยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่สุดเนื่องจาก ผู้มีอำนาจทางการเมืองไทยทุกฝ่ายต่างพยายามใช้กลไกการยุบพรรคการเมืองเป็นเครื่องมือกำจัดศัตรูคู่แข่งทางการเมือง โดยอาศัยช่องทางที่กฎหมายไทยกำหนดเหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองไว้อย่างกว้างขวางมาก และปราศจากกลไกทางวิธีพิจารณาที่ประกันมิให้มีการยุบพรรคการเมืองได้โดยง่าย การยุบพรรคการเมืองของไทยจึงกลายเป็นเครื่องมือสลายการรวมกลุ่มของนักการเมืองในพรรคการเมืองขนาดใหญ่เป็นกลไกเปลี่ยนแปลงการจับจ้าวทางการเมืองเพื่อจัดตั้งรัฐบาล และถูกใช้เป็นอาวุธเพื่อการตอบโต้ทางการเมือง

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว การหามาตรการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมืองในฐานะกลไกสำคัญทางการเมืองที่มีผลกระทบสำคัญต่อการสร้างหรือลดทอนความขัดแย้งในระบอบนั้น เป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งต้องมีการดำเนินการหลายขั้นตอน เช่น การแก้ไขรัฐธรรมนูญ การแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้อง

นอกจากการยุบพรรคการเมืองแล้ว ปมแห่งปัญหาความขัดแย้งยังถูกทำให้เด่นชัดขึ้นจากการที่คณะรัฐประหารได้จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ (คตส.) โดยประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐

กันยายน ๒๕๔๕ ภายหลังประกาศคณะปฏิรูปฯ ฉบับที่ ๓๐ กำหนดให้ยกเลิกประกาศคณะปฏิรูปฯ ฉบับที่ ๒๓ เรื่องการตรวจสอบทรัพย์สิน ลงวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๔๕ โดยสาระสำคัญของประกาศฯ ฉบับที่ ๓๐ ในส่วนที่ถูกวินิจฉัยวิจารณ์อย่างมากมี ๒ ประการคือ

ประการแรก โครงสร้างองค์ประกอบของกรรมการตรวจสอบที่ปรับจากเดิมแต่งตั้งโดยตำแหน่ง ยกเว้นตำแหน่งประธานกรรมการ เป็นการแต่งตั้งกรรมการตรวจสอบโดยระบือเป็นการเฉพาะเจาะจง ให้บุคคลผู้นั้นทำหน้าที่เป็นกรรมการตรวจสอบ

ประการที่สอง อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบหลักๆ คือมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ในส่วนการดำเนินงานหรือโครงการที่ได้รับอนุมัติหรือเห็นชอบโดยบุคคลในคณะรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งโดยผลของการรัฐประหาร รวมไปถึงการตรวจสอบสัญญาสัมปทานหรือการจัดซื้อจัดจ้าง การปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ และการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือหลีกเลี่ยงกฎหมายว่าด้วยภาษีอากรทำให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ

ทั้งนี้ หากคณะกรรมการตรวจสอบมีมติว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือบุคคลใดกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ หรือร้ายแรงผิดปกติ ให้ส่งรายงานพร้อมความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป โดยให้ถือว่ามติของคณะกรรมการตรวจสอบ เป็นมติของ ป.ป.ช.กรณีอัยการสูงสุดมีความเห็นแตกต่าง แต่คณะกรรมการตรวจสอบมีความเห็นยืนยันความเห็นเดิม ให้คณะกรรมการตรวจสอบ มีอำนาจดำเนินการให้มีการยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบภายหลังการรัฐประหารเช่นนี้ ในเชิงหลักการถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึง “ความชอบธรรม” (Legitimacy) ของที่มาของคณะกรรมการตรวจสอบ อีกทั้งบุคคลผู้ถูกแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจสอบทั้ง ๑๒ คน ก็ถูกตั้งคำถามจากสังคม โดยเฉพาะฝ่ายผู้ถูกตรวจสอบในความเป็นอิสระเป็นกลาง ยิ่งไปกว่านั้นมีการกล่าวถึงขนาดว่าเป็น “คู่ปฏิปักษ์” กับฝ่ายที่ถูกตรวจสอบอย่างชัดเจน

การวิพากษ์วิจารณ์และโต้แย้งข้างต้น ถูกขยายวงกว้างสู่สังคม ทำให้เกิดความสงสัยและไม่เชื่อมั่นในความยุติธรรมอันเกิดจากระบวนการตรวจสอบผ่านคณะกรรมการตรวจสอบชุดดังกล่าว ซึ่งคงปฏิเสธมิให้มีผลต่อเนื่องไปถึงความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมโดยรวมทั้งหมดไม่ได้ ซึ่งการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบฯ นี้ เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ฝ่ายที่ถูกตรวจสอบและสังคมโดยรวมรู้สึกว่าเป็น “ความยุติธรรมของผู้ชนะ” หากปล่อยทิ้งไว้มีแต่จะทำให้ปัญหาความขัดแย้งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น และอาจทำให้เกิด

เป็นข้อขัดแย้งใหม่ขึ้นมาอีก กระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยจึงไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ หากไม่มีการแก้ไขอุปสรรคสำคัญในเรื่องนี้ให้หมดสิ้นไปเสียก่อน

ประเด็นที่นำไปสู่ความขัดแย้ง การที่องค์กรอิสระตุลาการ องค์กรอิสระ และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้ถูกนำมาใช้เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองและทำลายฝ่ายตรงข้าม และ ซึ่งเป็นที่กังขาถึงความชอบธรรมขององค์กรตุลาการ องค์กรอิสระ และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองจากฝ่ายต่างๆ

๖.๑.๔ ความขัดแย้งที่ขยายตัวสู่ความรุนแรง

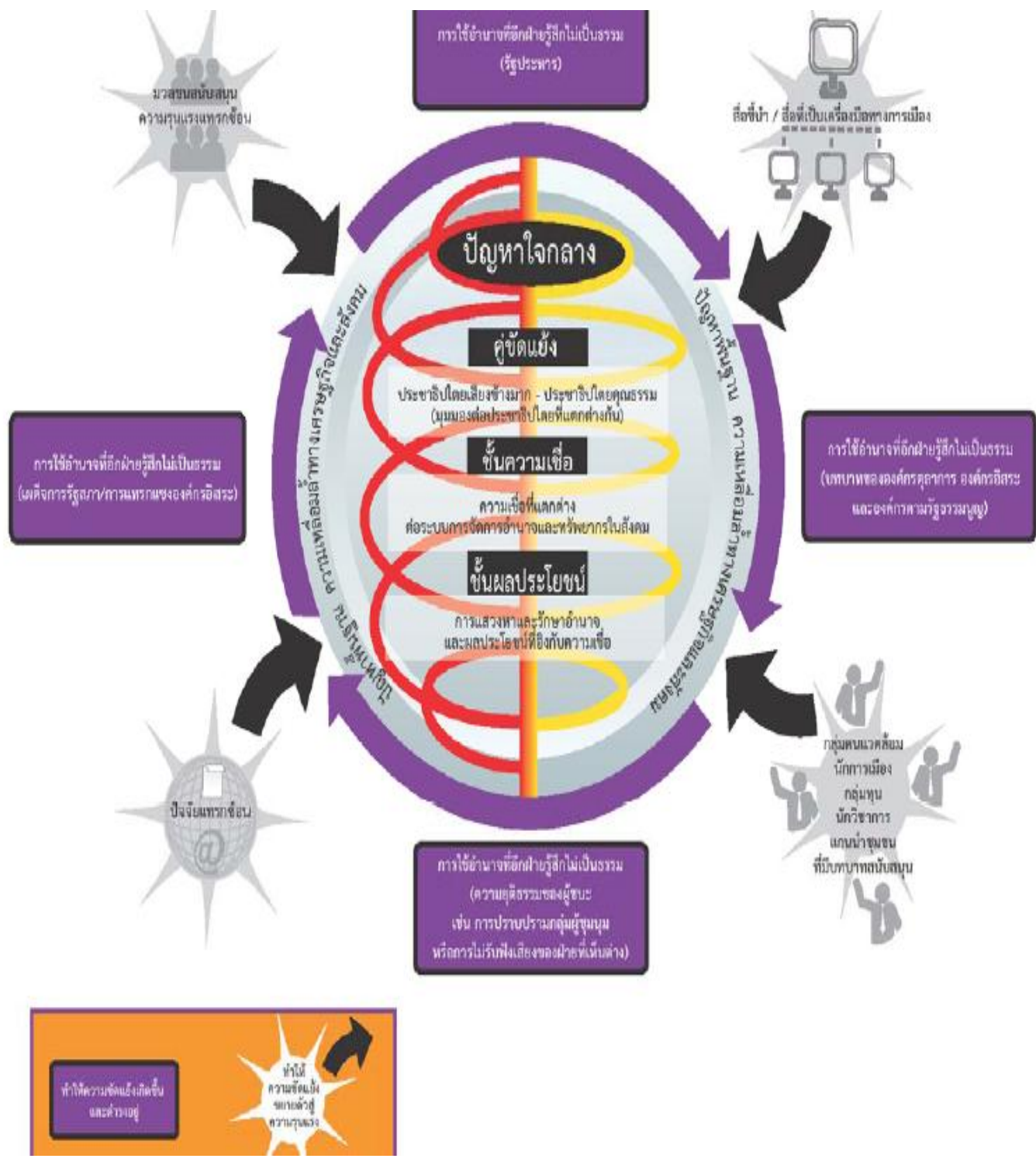
ความขัดแย้งในสังคมไทยในทฤษฎีความขัดแย้ง: หากใช้ทฤษฎีการอธิบายความขัดแย้งของกัลดุง มาใช้อธิบายความขัดแย้งในการเมืองไทยแล้วจะเห็นว่า ความขัดแย้งในประเทศไทยได้พัฒนาไปเป็นการใช้ความรุนแรงทางกายภาพได้อย่างไร โดยขั้นที่ ๑ คือขั้นกายภาพหรือตัวบุคคล หมายถึงความรุนแรงทางตรง(Direct Violence) ที่เกิดจากการกระทำของบุคคล ในขณะที่ขั้นที่ ๒ คือขั้นโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคม หมายถึงความรุนแรงที่เกิดจากโครงสร้าง (Structural Violence) เหล่านี้อาจจะไม่ได้เกิดจากตัวบุคคลชัดเจน หากแต่ถูกบีบคั้นจากโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างการเมืองที่ไม่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่จำกัดการเข้าถึงทรัพยากรและการจัดสรรผลประโยชน์ที่ไม่เท่าเทียมในสังคม ส่วนขั้นที่ ๓ คือขั้นวัฒนธรรม (Cultural Violence) หมายถึงทัศนคติ วิธีคิด ค่านิยม ความเชื่อต่างๆ เป็นต้น ในแง่นี้ ความแตกต่างทางความคิดที่ให้คุณค่าต่อระบอบประชาธิปไตยที่มีความแตกต่างกันระหว่างประชาธิปไตยที่เน้นเสียงข้างมากกับประชาธิปไตยที่เน้นคุณธรรมจริยธรรม จะเป็นขั้นที่ ๓ ของความขัดแย้งทางการเมืองของประเทศไทย ซึ่งเป็นเงื่อนไขหล่อเลี้ยงให้ความชอบธรรมต่อการใช้ความรุนแรงในขั้นที่ ๒ หรือความขัดแย้งทางโครงสร้าง โดยอุดมการณ์ของประชาธิปไตยที่แตกต่างกันนี้ ทำให้โครงสร้างทางสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำอย่างรุนแรงในสังคมไทยดำเนินต่อไปได้ นำไปสู่การใช้อำนาจที่อีกฝ่ายรู้สึกไม่ชอบธรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการกีดกันการดำเนินงานขององค์กรตุลาการ เผด็จการรัฐสภา การรัฐประหาร และการแทรกแซงองค์กรตุลาการของฝ่ายต่างๆ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จึงความรุนแรงที่มีรากฐานมาจากความแตกต่างเชิงความคิดความเชื่อ เป็นตัวหล่อเลี้ยงสภาพบริบททางสังคมที่ไม่ชอบธรรม ซึ่งทำให้เกิดความรุนแรงในระดับขั้นที่ ๑ คือการใช้กำลังอาวุธหรือพลังมวลชนเข้าแสดงอำนาจต่อรองทางการเมืองต่างๆ ทั้งนี้โดยมีปัจจัยต่างๆ เข้ามาเสริมให้ความขัดแย้งระหว่างคู่ขัดแย้งพัฒนาระดับเป็นการใช้ความรุนแรง ได้แก่

มวลชนสนับสนุน: การใช้ฐานมวลชนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่มีความชอบธรรมในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย หากเป็นกิจกรรมที่ทำด้วยความสันติและไม่เกิด

ผลกระทบแก่บุคคลที่สามที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง โดยการใช้อำนาจมหาชนสนับสนุนกิจกรรมหรือความคิดทางการเมืองอาจเป็นการกระทำเพื่อให้ความรู้ทางการเมืองที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตย แต่การใช้อำนาจมหาชนสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองอาจส่งผลให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง ซึ่งรวมถึงการทำลายทรัพย์สินของเอกชน ราชการ การกระทำที่ถึงแก่ชีวิต การได้รับการบาดเจ็บล้มตายจนกระทั่งมีความพยายามที่จะตราพระราชบัญญัติการชุมนุมโดยสันติเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาวางหลักการที่ถูกต้องเกี่ยวกับการชุมนุมในที่ชุมนุม

กลุ่มคนแวดล้อม นักการเมือง กลุ่มทุน นักวิชาการ แกนนำชุมชน: ความรุนแรงทางการเมืองที่ผ่านมาในประเทศไทยหลายส่วนเกิดขึ้นเนื่องจากการสนับสนุนของกลุ่มคนแวดล้อม นักการเมือง กลุ่มทุน นักวิชาการ แกนนำชุมชน ซึ่งเป็นการสนับสนุนที่มีหลากหลายวัตถุประสงค์ ทั้งเป็นการกระทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว หรือการกระทำเพื่ออุดมการณ์ทางการเมืองและผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งกลุ่มคนแวดล้อมเหล่านี้จะช่วยเชื่อมโยงมวลชนให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ช่วยสร้างพลัง และความต่อเนื่องให้กับการชุมนุมของมวลชน

สื่อ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมืองที่ผ่านมาสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือสื่อที่เป็นเครื่องมือทางการเมืองและสื่อที่เน้นการนำเสนอเพียงด้านเดียว สื่อทั้งสองประเภทดังกล่าวได้มีส่วนทำให้ความขัดแย้งขยายวงกว้างและหยั่งรากลึกลงสู่ทุกระดับของสังคม ทุกวันนี้จึงมีการวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมถึงจรรยาบรรณในฐานะสื่อมวลชนว่า มีการเลือกข้างและเลือกใช้ข้อมูลบางประการในการนำเสนอ บางครั้งมีการเบี่ยงเบนประเด็น หรือมีการให้ข่าวสารข้างเดียวซึ่งในบางกรณีทำให้เกิดการบิดเบือนความจริง นอกจากนี้ สื่อบางแห่งยังสร้างวาทกรรมแห่งความเกลียดชัง จนกลายเป็นการขู่ข่ม และสร้างบรรยากาศแห่งความไม่เป็นมิตรระหว่างกันในสังคม

๖.๒ ข้อเสนอกระบวนการสร้างความปรองดองในชาติ

จากที่ได้นำเสนอมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอว่ากระบวนการสร้างความปรองดองแห่งชาติภายใต้บรรยากาศของความแตกแยกทางความคิดอย่างกว้างขวางเช่นนี้ จะต้องอาศัยกระบวนการพูดคุย(Dialogue) ใน ๒ ระดับ คือ ๑) ระดับตัวแทนทางการเมืองและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง และ ๒) ระดับประชาชนในพื้นที่ในลักษณะของ “เวทีประเทศไทย” เพื่อเปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนในสังคมได้มีโอกาสถกเถียงแลกเปลี่ยนในวงกว้างต่อข้อเสนอ ทางเลือก และความเป็นไปได้ต่างๆ พร้อมทั้งร่วมกันออกแบบภาพอนาคตของประชาธิปไตยไทยและกติกาทางการเมืองที่สังคมเห็นพ้องต้องกันทั้งนี้ เนื้อหาสาระของการพูดคุยแลกเปลี่ยน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการปรองดอง มีอย่างน้อย ๖ ประเด็น โดยแบ่งเป็นระยะสั้น ๔ ประเด็นเพื่อให้ความแตกแยกและบาดแผลที่เกิดขึ้นกับสังคมและปัจเจกบุคคลกลับคืนสู่ภาวะปกติโดยเร็ว และระยะยาว ๒ ประเด็นเพื่อป้องกันความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้นจากมุมมองที่แตกต่าง และเป็นการวางรากฐานของประเทศสู่อนาคต

๖.๒.๑ ประเด็นสาระในการสร้างความปรองดอง

ระยะสั้น: ประเด็นสาระในการสร้างความปรองดองระยะสั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การใช้ความรุนแรงยุติลง เพื่อทำให้ความขัดแย้ง ความบาดหมาง และบาดแผลที่เกิดขึ้นกับสังคมและปัจเจกบุคคลกลับคืนสู่ภาวะปกติให้เร็วที่สุด ซึ่งประกอบไปด้วยกระบวนการดังต่อไปนี้

๑) การจัดการกับความจริง

องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการสร้างความสมานฉันท์ปรองดองในช่วงสังคมเปลี่ยนผ่านคือการจัดการกับความจริงทั้งในด้านการค้นหาความจริงและการเปิดเผยความจริง การค้นหาความจริง เป็นกระบวนการ “เล่าความจริง” (Truth Telling) ที่มุ่งหวังให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและนำไปสู่การขับเคลื่อนสังคมไปข้างหน้า การยอมรับความจริงจะนำไปสู่การเยียวยาได้ การเล่าความจริงจะทำให้เกิดความมั่นใจว่าข้อเท็จจริงต่างๆ จะไม่ถูกลืม แต่ยังคงอยู่ในความทรงจำของสังคมโดยทั่วไป และเป็นการเยียวยาให้ผู้เสียหายได้รับรู้ว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร

จากการศึกษาประสบการณ์ของประเทศต่างๆ พบว่า โดยภาพรวมการจัดการกับความจริงมักจะมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาโดยรัฐบาล เพื่อทำหน้าที่ค้นหาความจริงโดยการสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ ยกเว้นกรณีประเทศโบลิเวียที่ไม่มีการตั้งคณะกรรมการในด้านการหาข้อเท็จจริงเนื่องจากสังคมได้ตกลงที่จะใช้การลงประชามติเห็นชอบรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หรือในบางกรณี เช่น อาเจนเต้แม้จะมีข้อตกลงร่วมกันที่จะตั้งคณะกรรมการหาข้อเท็จจริง แต่

ถึงปัจจุบันก็ยังไม่มีการบวการดังกล่าว เนื่องจากมีหลายฝ่ายที่ต้องการมองไปข้างหน้ามากกว่าที่จะหาข้อเท็จจริงในอดีต

การเข้าถึงความจริงมีความแตกต่างกันออกไป มีทั้งการไม่สามารถเข้าถึงความจริงหรือเข้าถึงความจริงได้เพียงบางส่วนเนื่องจากไม่มีใครกล้าแสดงความคิดเห็นลงไป จากความกังวลว่าจะต้องถูกลงโทษ เช่น ในประเทศทางอเมริกาใต้ ขณะที่ในบางประเทศเน้นให้ผู้กระทำผิดเล่าความจริงทั้งหมดเพื่อแลกกับการนิรโทษกรรมให้โดยไม่ต้องถูกลงโทษ แต่ก็ต้องมีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องของสิ่งที่ผู้กระทำผิดได้บอกเล่ามาโดยคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นควบคู่ไปด้วย เช่น ในแอฟริกาใต้ หรือการเล่าความจริงเพื่อแลกกับการลดหย่อนโทษให้ เช่น ในวันดา ผู้กระทำผิดที่เล่าความจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อศาลกาชาชาในชุมชน จะได้รับการพิจารณาให้รับโทษเพียงกึ่งหนึ่ง เป็นต้น

นอกจากการค้นหาและเล่าความจริงที่กล่าวมา เมื่อสามารถรวบรวมความจริงได้แล้วเราจะทำอย่างไรกับความจริงเหล่านั้น จากการศึกษากรณีของต่างประเทศและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในงานวิจัยชิ้นนี้ ยังคงมีความแตกต่างกันในประเด็นการเปิดเผยความจริง มีทั้งฝ่ายที่สนับสนุนให้เปิดเผยความจริงและฝ่ายที่ไม่ต้องการเปิดเผยความจริง ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันออกไป

เหตุผลของฝ่ายที่ไม่ต้องการให้มีการเปิดเผยความจริงก็คือไม่ต้องการให้มีการรื้อฟื้นสิ่งที่เกิดขึ้น และเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของคนไทย (โดยเฉพาะคนที่ไม่ได้รับผลกระทบโดยตรง) ที่มักจะลืมง่าย และต้องการให้สังคมเดินหน้าต่อไปได้ ข้อดีของการไม่เปิดเผยความจริงก็คือไม่เป็นการสร้างความขัดแย้งเพิ่มเติม และผู้ได้รับผลกระทบบางส่วนอาจยอมรับได้หากมีกระบวนการเยียวยาที่เหมาะสมอย่างไรก็ตาม การให้อภัยโดยผู้ได้รับผลกระทบจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการเปิดเผยความจริงต่อผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงและ/หรือผู้กระทำผิดยอมรับในการกระทำผิดของตน และแสดงการขอโทษต่อผู้ได้รับผลกระทบด้วย

ส่วนเหตุผลของฝ่ายที่สนับสนุนให้มีการเปิดเผยความจริงนั้น เพื่อต้องการให้เป็นบทเรียนในการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งขึ้นอีกในอนาคต เพื่อให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ในความทรงจำของส่วนรวม ให้สังคมไม่ลืมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมีคำอธิบายต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแก่สังคม อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการเปิดเผยความจริงก็อาจแบ่งแนวทางการดำเนินการภายหลังจากการเปิดเผยความจริงแล้วได้อีก ๒ ระดับคือ

๑.๑) การเปิดเผยความจริงและมีการลงโทษผู้กระทำผิด ดังเช่น ในกรณีของประเทศวันดา โดยข้อดีของแนวทางนี้ก็คือ ผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษ ซึ่งเป็นไปตามหลักความยุติธรรมและหลักศีลธรรม รวมถึงเป็นบทเรียนป้องกันความรุนแรงไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำอีกในอนาคต ข้อสังเกตคือ ทำให้ความขัดแย้งและวงจรของความวุ่นวายต้องแก้แค้นทดแทนยังคงดำรงอยู่

๑.๒) การเปิดเผยความจริงและไม่มีการลงโทษผู้กระทำความผิด เช่น กรณีไอร์แลนด์เหนือที่ได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนกรณีอาทิตย์เลือด (Bloody Sunday) ขึ้นมา และมีการเปิดเผยว่าทหารอังกฤษเป็นผู้กระทำความผิด โดยรัฐบาลได้ขอโทษต่อชาวไอริชคาทอลิกอย่างเป็นทางการ ซึ่งสังคมโดยรวมก็ให้อภัยและไม่มีการนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ การดำเนินการเช่นนี้มีข้อดีคือมีคำอธิบายต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้กับสังคมได้เรียนรู้ อันจะนำไปสู่การให้อภัยกัน ข้อสังเกตคือผู้ได้รับผลกระทบอาจนำผลการเปิดเผยข้อเท็จจริง ไปฟ้องร้องได้หากไม่มีการนิรโทษกรรมตามมา

จากผลการศึกษาที่กล่าวมา รวมทั้งความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่า การเปิดเผยความเป็นจริงจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการไม่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งอื่นๆ หรือการโจมตีเกิดขึ้นตามมาในอนาคต โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เกิดการศึกษาเหตุการณ์สำคัญครั้งนี้ไว้เพื่อการเรียนรู้เหตุการณ์ มิให้เกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งเช่นนี้อีกครั้ง

งานวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในเรื่องการจัดการกับความจริงของเหตุการณ์ความรุนแรงในครั้งนี้ว่า

๑) ควรเปิดเผยข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อสาธารณะภายในเงื่อนไขของเวลาที่เหมาะสม

๒) การกำหนดให้การเปิดเผยข้อเท็จจริง ควรเป็นการศึกษาเพื่อเรียบเรียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต

๓) จะต้องไม่มีการระบุตัวบุคคลในเหตุการณ์ต่างๆ

๔) วัตถุประสงค์ของการเปิดเผยความจริงนี้ต้องเป็นไปเพื่อให้ศึกษาปรากฏการณ์เพื่อ สังคมได้เรียนรู้บทเรียนที่เกิดขึ้นในอดีต และเป็นการสร้างฉันทามติร่วมกันหามาตรการเพื่อป้องกันมิให้เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นอีกในอนาคต

๕) สนับสนุนส่งเสริมบทบาทของ คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) ให้ดำเนินการค้นหาความจริงของเหตุการณ์รุนแรงที่นำมาซึ่งความสูญเสียไปแล้วเสร็จภายในระยะเวลาหกเดือน

๖) หน่วยงานของรัฐจะต้องให้ความร่วมมือกับ คอป. ในการตรวจสอบค้นหาความจริง ต้องมีการกำหนดงบประมาณให้เพิ่มมากขึ้น และเพิ่มบุคลากรที่จำเป็น

๒) การให้อภัยผ่านกระบวนการนิรโทษกรรมคดีที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง โดยรวมถึงกลุ่มผู้ชุมนุมทุกฝ่าย เจ้าหน้าที่รัฐและผู้บังคับบัญชา ตลอดจนผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อย

สำหรับแนวทางการนิรโทษกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนั้น คณะผู้วิจัย ได้วิเคราะห์จากแนวทางในอดีตที่ประเทศไทยเคยใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง รวมถึงความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้จากการสัมภาษณ์ ต่างเห็นด้วยกับแนวทางการนำการนิรโทษ

กรรมเป็นกระบวนการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง แต่เป็นทางเลือกพึงใช้โดยระมัดระวัง และควรต้องกระทำภายใต้บรรยากาศของการปรองดองที่เกิดขึ้นกับทุกฝ่ายที่จะได้รับผลกระทบ จากการนิรโทษกรรม โดยต้องเกิดความรู้สึกร่วมกันที่จะทิ้งความขัดแย้งไว้เบื้องหลังแล้ว แต่การที่จะต้องได้รับผลกระทบจากการได้รับโทษทางกฎหมายนั้นยังคงเป็นอุปสรรคอยู่ จึงควรนำกระบวนการนิรโทษกรรมมาใช้ ทั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๒ แนวทาง ดังนี้

ทางเลือกที่หนึ่ง: ออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมคดีที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมืองทั้งหมดทุกประเภท ทั้งคดีการกระทำความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ และคดีอาญาที่มีมูลเหตุจูงใจทางการเมือง เช่น การทำลายทรัพย์สินของรัฐหรือเอกชน หรือการทำร้ายชีวิตและร่างกาย เป็นต้น

ทางเลือกนี้ ถือเอาเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมืองทั้งหมดเป็นตัวตั้งและให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้ชุมนุมทุกฝ่าย เจ้าหน้าที่รัฐและผู้บังคับบัญชา ตลอดจนผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยนิรโทษกรรมทั้งคดีการกระทำความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ และคดีอาญาที่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง เช่น การทำลายทรัพย์สินของรัฐหรือเอกชน ให้ถือเสมือนว่าไม่เคยมีการกระทำผิดนั้นๆ ขึ้นมาก่อนเลย หากผู้ที่ได้รับนิรโทษกรรมยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการต้องระงับการสอบสวนหรือฟ้องร้องแล้วแต่กรณีนั้นเสีย แต่หากได้ถูกฟ้องร้องต่อศาลแล้วพนักงานอัยการต้องดำเนินการถอนฟ้อง ถ้าพนักงานอัยการไม่ถอนฟ้องเมื่อจำเลยร้องขอหรือศาลเห็นเอง ศาลก็จะพิพากษายกฟ้องหรือจำหน่ายคดีไปและสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องข่มขู่ระงับไปด้วย หากคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในศาลแล้วผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษสำหรับ ความผิดที่ได้กระทำหรือหากผู้กระทำความผิดกำลังรับการลงโทษก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง และให้ถือเสมือนว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดมาก่อนเลย ศาลจะพิพากษาเพิ่มโทษโดยอ้างว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำไม่ได้ จะไม่รอลงโทษหรือไม่รอลงอาญาก็ไม่ได้เช่นเดียวกัน เพราะกฎหมายนิรโทษกรรมถือว่าผู้นั้นไม่เคยกระทำความผิดใดๆมาก่อน เป็นการลบความผิดที่เกิดขึ้นทั้งหมด เพื่อให้สังคมเดินต่อไปได้

ลักษณะการนิรโทษกรรมเช่นนี้ มีปรากฏในประเทศที่มีความขัดแย้งทางการเมืองรุนแรงเช่น เกาหลีใต้ มอริอ็อกโก ซึ่งเน้นไปที่ผู้ได้รับผลกระทบจากคดีทางการเมือง และการชุมนุมทางการเมือง

ข้อดี

๑) ไม่เป็นการสร้างบรรยากาศที่เป็นปฏิปักษ์ทางการเมือง ซึ่งการยกเลิกความผิดไปทั้งหมดจะเป็นการลด “เงื่อนไข” ที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงของทุกฝ่ายได้

๒) ตอบสนองความต้องการของสังคมในเรื่องความสงบสุข และเดินหน้าต่อไป
ได้ในภาพรวม

ข้อสังเกต

๑) ถ้าพึ่งแต่การนิรโทษกรรมนั้น มีผลในด้านการยุติการดำเนินคดีทางกฎหมาย เท่านั้นแต่ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในทางอื่นนั้นก็ยังมิอยู่ จึงควรดำเนินการร่วมกับกระบวนการอื่น ๆ ด้วยเช่นการเยียวยาความเสียหาย เป็นต้น ซึ่งการดำเนินมาตรการควบคู่ไปกับการนิรโทษกรรมนี้ มีในหลายประเทศ เช่นในชิลีมีการจ่ายค่าชดเชยและมีมาตรการเยียวยาเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้เสียหายหรือเสียชีวิต หรือในมอริอ็อกโก ที่มีการตั้งคณะกรรมการรับฟังความรู้สึกของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ เป็นต้น

๒) ผู้รับผลกระทบโดยตรงอาจยังไม่พอใจและต้องการให้มีการลงโทษผู้กระทำผิดอยู่รวมทั้งการขอโทษจากคู่กรณี เพราะการนิรโทษกรรมจะเป็นการ “ลบ” ทางที่จะผู้ได้รับผลกระทบจะเรียกร้องให้ผู้กระทำผิดรับผิดชอบการกระทำของตนเอง ในด้านหนึ่ง เป็นการนิรโทษกรรมเช่นนี้เป็นการปลดข้อจำกัดที่สังคมจะเดินต่อไปข้างหน้าโดยไม่ต้องพะวงกับความผิดของผู้เกี่ยวข้อง แต่ในด้านหนึ่ง ก็เป็นการ “ทิ้ง” ผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือผู้ถูกกระทำในบางกรณี เพราะเขาเหล่านั้นจะไม่อาจเรียกร้องการเอาโทษต่อผู้กระทำผิดได้อีกแล้ว

๓) การนิรโทษกรรมโดยเนื้อแท้คือการ “ไม่ต้องรับผิดชอบ ในสิ่งที่ผิด” หากเลือกใช้กระบวนการนี้ จะไม่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากความผิดพลาด และอาจก่อให้เกิดความ “เคยชิน” ต่อการไม่ต้องรับโทษ ดังนั้น หากไม่มีการบันทึกประวัติศาสตร์และทำความจริงให้ปรากฏ ก็อาจเกิดเหตุการณ์ทำนองเดียวกันขึ้นได้อีกเรื่อยๆ ด้วยเหตุนี้ ในหลายประเทศ จึงต้องมีกระบวนการค้นหาความจริงกระบวนการสร้างความรู้สึกที่จะให้อภัยหรือสำนึกผิดควบคู่ไปด้วย เช่น เกาหลีใต้ สหราชอาณาจักร วันดา

ทางเลือกที่สอง: ออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมเฉพาะคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ โดยความผิดอาญาอื่นซึ่งแม้จะมีมูลเหตุจูงใจทางการเมือง จะไม่ได้รับการยกเว้น เช่น การทำลายทรัพย์สินของรัฐหรือเอกชนหรือการทำร้ายชีวิตและร่างกาย เป็นต้น

ทางเลือกนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) ที่มุ่งให้ความสำคัญกับ “เหตุจูงใจทางการเมือง” ที่เป็นเจตนาสำคัญในการก่อให้เกิดพฤติกรรมและสถานการณ์ความขัดแย้งจนนำมาสู่ความสูญเสีย ด้วยเหตุนี้การนิรโทษกรรมในทางเลือกนี้จึงมุ่งเน้นไปที่ผู้ที่ต้องถูกดำเนินคดีในส่วนของกระทำที่ “มีลักษณะเกี่ยวเนื่องกับความขัดแย้งทางการเมืองคือ ความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ส่วนความผิดทางอาญาอื่นแม้มีลักษณะเกี่ยวเนื่องกับ

ความขัดแย้งทางการเมือง แต่โดยลักษณะของการกระทำ ยังอาจพอแยกได้ว่าเป็นความผิดทางอาญาตามปกติ เช่นการทำลายทรัพย์สิน การลักทรัพย์ ย่อมยังต้องอยู่ในกระบวนการพิจารณาต่อไป

ข้อดี

๑) เนื่องจากคดีอาญาเหล่านี้เป็นเรื่องที่สืบเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมืองที่ดำเนินอยู่ในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมาโดยผู้กระทำผิดมีมูลเหตุจงใจในทางการเมือง และปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีรากเหง้าที่สำคัญมาจากสภาพสังคมไทยอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนผ่าน (Transition) การนำเอาหลักความยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) ที่มีเพียงมาตรการการฟ้องคดีอาญาในเชิงลงโทษมาใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง จึงไม่เหมาะสมกับสภาพของปัญหาการแยกส่วนของมูลเหตุจงใจทางการเมืองออกจากคดีอาญาปกติที่เกิดขึ้นในสถานการณ์การประชุมทางการเมือง ย่อมเป็นการรักษาคุณธรรมทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีอยู่แล้วไม่ให้ปะปนกับความรับผิดชอบที่มีมูลเหตุทางการเมือง ลักษณะเช่นนี้คล้ายคลึงกับที่ปรากฏในการแก้ไขปัญหาของประเทศอินโดนีเซีย ที่มีการปล่อยตัวนักโทษการเมืองและผู้ถูกคุมขังที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของกลุ่มก่อการร้ายโดยมีคำสั่งปล่อยโดยประธานาธิบดี แต่ไม่รวมถึงคดีที่เป็นอาชญากรรมทั่วไป

๒) สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดโดยมีมูลเหตุจงใจทางการเมือง หรือ มีประเด็นทางการเมืองเป็นองค์ประกอบอย่างมีนัยสำคัญ เพราะเป็นเจตนาพิเศษที่ควรได้รับการเคารพตามแนวทางเสรีประชาธิปไตย เป็นการตัดผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำผิดที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมออกไป

๓) สิทธิของประชาชนที่มาชุมนุมโดยสงบได้รับการคุ้มครอง

ข้อสังเกต

๑) เป็นอุปสรรคต่อการสร้างบรรยากาศความปรองดอง เพราะเป็นเพียงการลด “ปริมาณ” ของความขัดแย้งลง โดยยังคงมีผู้ที่ต้องได้รับผลกระทบจากการกระทำทั้งของตนเองและผู้อื่นอยู่

๒) การกำหนดแยกฐานความผิดที่ยึดโยงกับเรื่องการเมืองนั้น ในทางปฏิบัติทำได้ยากเพราะต้องมีการพิสูจน์เจตนาพิเศษว่าเป็นการกระทำเพราะการเมือง ผลที่ตามมาของการแยกเจตนาทางการเมืองออกจากเจตนากระทำผิดอาญาปกติที่ไม่ชัดเจน อาจทำให้คนที่ควรได้รับการนิรโทษกรรมยังต้องถูกลงโทษอยู่บ้าง

อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่า ทั้งสองทางเลือกควรไม่ให้มีการนิรโทษกรรมกรณีความผิดที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เนื่องจากเป็นคดีที่มีความละเอียดอ่อนต่อความรู้สึกต่อการเป็นบ่อเกิดแห่งความขัดแย้งในอนาคต นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด เห็นควรกับการไม่รวมกรณีการดำเนินคดีความผิดที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน

พระมหากษัตริย์ให้ต้องอยู่ในกระบวนนิรโทษกรรม โดยให้กรณีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติต่อไป

การนิรโทษกรรมมิใช่เรื่องใหม่ในประเทศไทยและนานาประเทศ อาจเรียกได้ว่าเป็นกลไก“สำร็จรูป” ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆของประเทศมาเป็นระยะนับแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปีพ.ศ.๒๔๗๕ นิรโทษกรรม หมายถึงกฎหมายที่ออกมาภายหลังการกระทำ ความผิดและมีผลย้อนหลังถึงการกระทำผิดโดยมีวัตถุประสงค์จะให้ลืม การกระทำนั้น และผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับผลตามกฎหมายสำหรับความผิดที่ได้กระทำลง อย่างไรก็ตาม กฎหมายนิรโทษกรรมถือเป็นข้อยกเว้นของหลักทั่วไป ซึ่งหากมีการใช้อย่างไม่มีขอบเขตจะทำลายระบบกฎหมายได้ จึงควรมีการใช้ใน กรณีที่จำกัดและต้องมีเหตุผลที่จำเป็นถึงขนาดว่าหากไม่มีการนิรโทษกรรมแล้ว คาดหมายได้ว่าจะต้องเกิดความวุ่นวายในสังคม ดังนั้น การตรากฎหมายนิรโทษกรรม เพื่อความสามัคคีของชนในชาติจึงถือว่ามีเหตุผลสมควร

๖.๒.๒ การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนยุติธรรมให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม และเป็นการลดเงื่อนไขของข้อกล่าวอ้างว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในส่วนของการดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาโดยกระบวนตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ (คตส.)

ในการวิเคราะห์ห้วงสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒินั้น ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อคิดเห็นต่อแนวทางในการจัดการกับปัญหานี้เป็นสองแนวทาง คือ แนวทางที่ให้ผลทางกฎหมายที่ดำเนินการโดยคตส.มีผลอยู่ต่อไปซึ่งเป็นสถานภาพปัจจุบันที่คงอยู่ และแนวทางที่สองมีความเห็นว่า สังคมกำลังตั้งคำถามต่อกระบวนยุติธรรมจากการชี้มูลโดย คตส. ซึ่งคณะผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางที่สองเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและนำไปสู่ความปรองดองของชาติ ทั้งนี้จากข้อคิดดังกล่าวจึงได้นำมาสู่ทางเลือกอย่างน้อย ๓ ทางด้วยกัน

ทางเลือกที่หนึ่ง: ดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาด้วยกระบวนยุติธรรมตามปกติที่มีอยู่ โดยให้เฉพาะผลการพิจารณาของ คตส. สิ้นผลลงและโอนคดีทั้งหมดให้ ป.ป.ช.ดำเนินการใหม่ แต่ไม่กระทบถึงคดีที่ถึงที่สุดแล้ว

ข้อดี

๑) กระบวนยุติธรรมปกติเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยสร้างความเป็นธรรมในสังคมที่ขัดแย้งรุนแรง

๒) สังคมไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นความยุติธรรมของผู้ชนะเท่านั้น เพราะคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีทั้งยกฟ้องและพิพากษาว่ามีความผิดตามข้อกล่าวหา

๓) สร้างความเชื่อมั่นต่อสถาบันตุลาการ

๔) สิ่งที่ต้องดำเนินการไปแล้วใน กระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ดำเนินต่อไป โดยไม่จำเป็นต้องมีการยกเลิก เพิกถอนใดๆ

ข้อสังเกต

การยึดหลักการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด (Legally) (ประกาศมช.มีผลบังคับใช้ได้เช่นกฎหมาย) โดยไม่คำนึงถึงความชอบธรรม (Legitimacy) จะมีผลต่อความเป็นธรรมของสังคม

ทางเลือกที่สอง: ให้เพิกถอนผลทางกฎหมายที่ดำเนินการโดย คตส.ทั้งหมด และให้ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมปกติ โดยให้ถือว่าคดีดังกล่าวไม่ขาดอายุความ

ข้อดี

๑) คืนความเป็นธรรมให้กับสังคมโดยกระบวนการยุติธรรมปกติ ซึ่งเป็นไปตามหลักนิติธรรม(Rule of Law)

๒) ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบกลับคืนมา

๓) ผู้ถูกตัดสินตามคำพิพากษา และมวลชนผู้สนับสนุนรู้สึกว่าได้รับความเป็นธรรม (คืนมา)

๔) เปิดโอกาสให้ฝ่ายที่รู้สึกว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรมได้พิสูจน์ตัวเองด้วยกระบวนการยุติธรรมปกติ

๕) สังคมไทยหันมาให้ความสำคัญกับความถูกต้องชอบธรรมในกระบวนการมากกว่าเป้าหมาย

ข้อสังเกต

๑) บางคดีผู้ถูกกล่าวหาถูกดำเนินคดีสองครั้ง

๒) พยานหลักฐานในคดีอาจไม่ครบถ้วน ซึ่งมีผลต่อคำพิพากษาของศาล

หมายเหตุ

ตามบรรทัดฐานคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๑๓/๒๕๓๖ ซึ่งวินิจฉัยว่าประกาศ รสช. ฉบับที่ ๒๖ ข้อ ๒ และข้อ ๖ มีผลเป็นการตั้งคณะบุคคลที่มีชื่อศาลให้มีอำนาจทำการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเช่นเดียวกับศาล ทั้งออกและใช้กฎหมายที่มีโทษอาญาย้อนหลังไปลงโทษอาญาย้อนหลังไปลงโทษบุคคลเป็นชดต่อประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงใช้บังคับไม่ได้

ทางเลือกที่สาม: ให้เพิกถอนผลทางกฎหมายที่ดำเนินการโดย คตส.ทั้งหมด และไม่นำคดีที่อยู่ระหว่างกระบวนการและที่ตัดสินไปแล้วมาพิจารณาใหม่อีกครั้ง

ข้อดี

๑) ขจัดความเคลือบแคลงและไม่เชื่อมั่นในจุดเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมซึ่งขาดความชอบธรรมในด้านที่มาของอำนาจ

๒) สถาบันตุลาการถูกกันออกจากจุดที่มีชื่อเสียงและสงสัย ทำให้ดำรงรักษาความเป็นกรรมการกลางที่เป็นอิสระได้

๓) สังกมไทยหันมาให้ความสำคัญกับความถูกต้องชอบธรรมในกระบวนการมากกว่าเป้าหมาย

ข้อสังเกต

๑) ข้อกล่าวหาการใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบ ไม่ได้รับการพิสูจน์โดยกระบวนการยุติธรรม

๒) ความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของบางฝ่ายยังคงดำรงอยู่

๓) การสร้างความปรองดองเป็นไปได้ยาก เพราะบางกลุ่มเห็นว่าผู้กระทำผิดยังลอยนวล ไม่มีการพิสูจน์ข้อกล่าวหาว่ากระทำผิดหรือไม่

๖.๒.๓ การกำหนดกติกาทางการเมืองซึ่งอาจรวมถึงการแก้ไขกฎหมายหลัก/ รัฐธรรมนูญ นับแต่มีบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ และผลในความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติจะเห็นได้ว่า ยังมีประเด็นที่มิได้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญ แม้ต่อมาจะมีการยกร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๕๐ โดยอาศัยประสบการณ์จากรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๔๐ มาเป็นฐาน แต่ก็ปรากฏว่ามีหลายประเด็นที่เคยเป็นปัญหา แต่กลับมิได้มีการปรับปรุงแก้ไขอย่างเหมาะสม และยังเป็น การสร้างปัญหาใหม่ขึ้น ซึ่งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาหาข้อสรุปต่อประเด็นที่อาจจะขัดต่อหลักนิติธรรมและความเป็นประชาธิปไตย และต้องหลีกเลี่ยงการสร้าง “ความยุติธรรมของผู้ชนะ” ที่ไม่ได้สร้างความยอมรับได้ของทุกฝ่ายและเป็นบ่อเกิดของความขัดแย้ง อาทิ

การถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และองค์กรอิสระ

ปัญหาการจัดระบบถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายต่างๆที่เป็นกลไกหลักของการปกครองประเทศ ก็เป็นปัญหาสำคัญที่นำมาสู่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งจากการศึกษาต้นเหตุของความขัดแย้ง เช่น การที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีเจตนารมณ์ที่จะแบ่งแยกอำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติออกจากกัน โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นฝ่ายบริหารต้องออกจากตำแหน่ง และการที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง ทำให้ผู้แทนราษฎรหลายคนต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุมของนายกรัฐมนตรี เพราะเมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดถูกปลดจากตำแหน่งรัฐมนตรี ทำให้ไม่สามารถดำรงตำแหน่งใดๆในสภาได้อีก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้อำนาจถูกรวบเข้าสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมากขึ้น และรัฐมนตรีไม่กล้าตัดสินใจในวิถีทางที่ผิดจากแนวทางของนายกรัฐมนตรี และหลังจากที่ได้มีการควมรวมพรรคการเมืองขึ้นในช่วงระหว่างการดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของหลายพรรค ทำให้อำนาจของฝ่ายบริหารโดยเปรียบเทียบมีอยู่เหนืออำนาจนิติบัญญัติมากขึ้นไปอีก

ข้อมูลที่ค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านที่เห็นว่า กติกาทางการเมืองที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่อาจแก้ปัญหาการใช้อำนาจรัฐของฝ่ายบริหาร หรือปัญหาการที่ฝ่ายบริหารถูกตรวจสอบจากฝ่ายนิติบัญญัติและองค์กรอิสระได้น้อย อันเป็นปัญหาเผด็จการรัฐสภา หรือเผด็จการเสียงข้างมาก รวมทั้งการที่องค์กรอิสระต่างๆ ถูกมองว่ามีการแทรกแซงการทำงานและถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองของฝ่ายคู่ขัดแย้งต่างๆอยู่ จึงควรมีการระดมความคิดและแนวทางการแก้ไขต่างๆ เพื่อนำไปสู่การปรับกติกาที่จะลดปัญหาดังกล่าว

การได้มาซึ่งบุคคลที่เข้าดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และการตรวจสอบองค์กรสรรหาองค์กรอิสระ

ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านมองว่า ปัญหาของการได้มาซึ่งบุคคลที่เข้าดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระก่อนรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ นั้น มีปัญหาว่าองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐถูกแทรกแซงและล้มเหลวในการทำงาน ด้วยเหตุนี้ รัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๕๐ ได้กำหนดให้บุคคลที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญบางส่วนมีที่มาจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาองค์กรอิสระทำหน้าที่สรรหาคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหามาจากตัวแทนองค์กรตุลาการเป็นส่วนใหญ่

แม้ชื่อเสียงของกรรมการสรรหาจะเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยเฉพาะตัวแทนจากฝ่ายตุลาการ แต่ก็ยังมีข้อถกเถียงว่าประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยไม่ได้มีส่วนร่วมในการสรรหาบุคคลเหล่านี้โดยเฉพาะระบบได้มาซึ่งผู้พิพากษาซึ่งเป็นซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของคณะกรรมการสรรหาองค์กรเป็นระบบปิด ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการได้มาซึ่งผู้ใช้อำนาจตุลาการ ดังนั้นเมื่อคนเหล่านี้ไปเป็นกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ จึงเท่ากับประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการสรรหา และไม่มีช่องทางที่จะตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการคัดเลือกได้ จึงมีข้อถกเถียงว่ากระบวนการคัดเลือกผู้มาดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระในด้านที่มาและกระบวนการทำงานขององค์กรที่จัดให้มีองค์กรอิสระนั้น ตรวจสอบได้ยากและมีการยึดโยงกับประชาชนน้อยมาก

การยุบพรรคการเมืองโดยง่าย

จากการยื่นเสนอให้มีการยุบพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นหลายครั้งในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้โอกาสที่พรรคการเมืองไทยจะพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันในระบบการเมืองได้ถูกทำลายลง ซึ่งการยุบพรรคการเมือง โดยเฉพาะพรรคที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนให้มีผู้แทนในสภาเพียงเพราะเหตุกระทำผิดกฎหมายหรือไม่ทำหน้าที่บางอย่าง เท่ากับเป็นการทำลายโอกาสที่พรรคการเมืองไทยจะพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบัน ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อระบบการเมืองไทยในระยะยาว

ระยะยาว: การแก้ไขปัญหาในระยะยาว เป็นการจัดการกระบวนทัศน์ และสาเหตุมูลฐานของความขัดแย้ง เพื่อป้องกันมิให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นมาอีกในอนาคต ทั้งนี้ประกอบไปด้วย

๖.๒.๔ การสร้างการยอมรับต่อมุมมองประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน

การสร้างการยอมรับต่อมุมมองประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน เป็นการจัดการด้านกระบวนทัศน์ของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความเห็นร่วมกันในคุณลักษณะของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไทยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการพิจารณาถึงกติกาทางการเมืองที่เป็นธรรม ผ่านการพิจารณาสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในฐานะแม่บททางการเมืองไทย ซึ่งจะต้องเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นร่วมกันผ่านกลไกหลักในระดับชาติ ด้วยความร่วมมือ และการสนับสนุนจากประชาชนคนไทยทั้งชาติ หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ทั้งรัฐบาลและเอกชน เพื่อค้นหาจุดร่วมกันของสังคม ซึ่งจะกลายเป็นค่านิยมร่วมของสังคม ที่จะเป็นแกนกลางระดับเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศอย่างเป็นทางการอันหนึ่งอันเดียวกันต่อไป

๖.๒.๕ การวางรากฐานของประเทศเพื่อความเป็นธรรมในสังคม

ในการแก้ไขความไม่เป็นธรรมในสังคมนั้น ทางคณะผู้วิจัยที่ความเห็นสอดคล้องกับแนวทางของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ (คปร.) เสนอว่า “ความล้มเหลว” ของประเทศไทย เกิดจากความเหลื่อมล้ำอย่างสุดขั้วในทุกมิติ ได้แก่ ด้านรายได้ ด้านสิทธิ ด้านโอกาส ด้านอำนาจ และด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างแกนหลัก ที่ส่งผลให้เกิดปัญหาเชิงโครงสร้างอื่นๆ ด้วย

ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาเพื่อความเป็นธรรมในสังคม จึงต้องไปเน้นที่รากฐานของความเหลื่อมล้ำต่างๆ เหล่านี้ ด้วยเหตุนี้จะต้องมีการ “ปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ” เพื่อให้ประชาชนไทยทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงทรัพยากรได้มากขึ้นและมีความเท่าเทียมกัน ทั้งทรัพยากรในรูปแบบกายภาพ และทรัพยากรทางอำนาจโดยคณะกรรมการปฏิรูปได้แบ่งทรัพยากรออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรเศรษฐกิจทรัพยากรสังคม และทรัพยากรการเมือง อันนำไปสู่การเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ ตามทรัพยากรแต่ละประเภท

ข้อเสนอทั้งหมดของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศไทยที่เน้นการปฏิรูปโครงสร้างประเทศเพื่อกระจายทรัพยากรทั้ง ๔ ประเภทนั้น ได้เน้นไปที่เครื่องมือหลัก ๆ ๒ เครื่องมือได้แก่ การกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น เช่น การปฏิรูปที่ดิน การจำกัดเขตแดนถือครองที่ดิน การบริหารทรัพยากรแร่โดยหลักการความเป็นหุ้นส่วนสาธารณะ การกระจายการบริหารจัดการน้ำ ทะเล และชายฝั่งให้เป็นหน้าที่ของท้องถิ่นตลอดจน การปรับโครงสร้างการบริหารเมือง การปฏิรูปโครงสร้างอำนาจรัฐ การกระจายอำนาจ การลดการรวมศูนย์ และการมุ่งเน้นการกระจายผลประโยชน์ผ่านนโยบายมุ่งเน้นการกระจายผลประโยชน์ (Distributive Policies) และนโยบาย

มุ่งเน้นการกระจายความเป็นธรรม (Redistributive Policies) เพื่อแก้ไขปัญหาในการ“ขาดเซชโอกาส” ที่ผู้ขาดแคลนโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ อย่างไม่เป็นธรรม จุดมุ่งหมายของนโยบายเพื่อเปิดโอกาสให้คนจนได้มีสิทธิ์เป็นเจ้าของทรัพย์สินเพื่อการดำรงชีวิตที่ดี เพื่อเสริมสร้างให้เกิดการกระจายรายได้ หรือผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ดังจะเห็นได้จากข้อเสนอด้านสวัสดิการมากมาย เช่นการเพิ่มค่าจ้างและสวัสดิการแรงงาน การปฏิรูประบบพลังงาน การสร้างหลักประกันความเสี่ยงของพืชผลทางการเกษตร

๖.๓ การสร้างบรรยากาศแห่งการปรองดอง

การสร้างบรรยากาศแห่งการปรองดองเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะต้องเกิดควบคู่ไปกับแนวทางทางกฎหมายและการบริหารเพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า แนวทางการสร้างการปรองดอง จะต้องเป็นแนวทางที่ถูกต้องโดยรัฐบาล ในฐานะเป็นเจ้าภาพหลักในการสื่อสารสังคมเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการปรองดอง ซึ่งเป็นบทบาทเดียวกับรัฐบาลทุกประเทศที่ประสบความสำเร็จในการปัญหาความขัดแย้ง ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลควรแสดงเจตจำนงทางการเมือง รวมทั้งมีแนวทางที่เป็นรูปธรรมที่จะสร้างความปรองดองในชาติโดยเร็ว รัฐบาลต้องระดมพลังของประชาชน องค์กร จากภาคส่วนต่างๆ เพื่อการสร้างความตระหนักให้สังคมเห็นว่าบัดนี้ได้ถึงโอกาสที่สำคัญที่จะสังคมจะต้องมาขบคิดกันเพื่อสร้างแนวทางร่วมกันในการความปรองดองในชาติให้เกิดผลขึ้นมาให้ได้ ด้วยความร่วมมืออย่างกว้างขวางของสื่อมวลชนในการส่งเสริมให้มีการสื่อสารต่อสังคมถึงความคืบหน้าของกระบวนการปรองดองในชาติทั้งในแง่สาระและกระบวนการอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งให้เกิดบรรยากาศของการอภิปรายและถกเถียงประเด็นที่มีความเห็นแตกต่างด้วยหลักเหตุและผลอย่างสร้างสรรค์ เนื่องจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้สร้างให้เกิดบาดแผลและความเจ็บช้ำให้กับสังคมและปัจเจกบุคคลจำนวนมาก จึงต้องมีการพิจารณาเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งในรูปของตัวเงินและความรู้สึก อาทิ การยกย่องให้เกียรติผู้สูญเสีย หรือการสร้างพิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นที่ระลึกถึงบทเรียนต่อเหตุการณ์ทางการเมืองของสังคมไทย เช่นเดียวกับในกรณีของโคลอมเบีย โมร็อกโก รวันดา แอฟริกาใต้ ซิลี เกาหลีใต้ และสหราชอาณาจักร ซึ่งได้สร้างบรรยากาศใหม่ที่มุ่งเน้นให้คนในชาติมองถึงอนาคตร่วมกัน

นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ยังเสนอแนะว่า สังคมจะต้องร่วมมือกันในการงดเว้นการกระทำใดๆที่ทำให้ผู้คนรู้สึกว่ายู่ในสังคมที่ไม่เคารพกฎหมายและหลักนิติรัฐ อาทิ การใช้มวลชนในการเรียกร้องหรือกดดันองค์กรต่างๆ เช่น องค์กรตุลาการ หรือการแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยวิธีการอันผิดกฎหมาย ซึ่งจากการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและการสร้าง

ความปรองดองของประเทศต่างๆ ในโลกที่เคยผ่านประสบการณ์ดังกล่าวมาแล้วพบว่าสิ่งที่จะต้องเริ่มทำก่อนที่จะดำเนินไปสู่กระบวนการอื่นๆ คือ หลายประเทศได้เลือกที่จะสร้างบรรยากาศแห่งความปรองดอง โดยพยายามยกเลิกกฎหมายต่างๆ และการใช้อำนาจของรัฐที่กระทำต่อมวลชนอย่างไม่เป็นธรรม มีการปลดอาวุธอย่างเป็นทางการ เพื่อนำความขัดแย้งเข้าสู่การเจรจาหรือ เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันในโต๊ะเจรจา ซึ่งในกรณีของประเทศไทยนั้น ภาคมวลชนและภาครัฐควรร่วมมือกันงดเว้นการกระทำใดๆ ที่ทำให้ผู้คนรู้สึกว่ายู่ในสังคมที่ไม่เคารพกฎหมายและหลักนิติรัฐ ต้องสร้างบรรยากาศแห่งความปรองดองโดยยกเลิกการใช้มวลชนในการเรียกร้องกดดันต่อองค์กรต่างๆ ทั้งต่อองค์กรตุลาการ และต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานราชการ การยกเลิกการก่อตั้งหมู่บ้านมวลชน เนื่องจากเป็นปมขัดแย้งหลักที่สำคัญในสังคม ทั้งนี้เพื่อลดความกดดันต่อหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มบุคคลที่มีความเห็นต่างกันเพื่อให้ระบบของความยุติธรรมสามารถดำเนินการต่อไปได้โดยปราศจากความตึงเครียดเพื่อให้เกิดความถูกต้องชอบธรรมตามกระบวนการยุติธรรม

ทุกฝ่ายควรลดความหวาดระแวงระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคมโดยยุติความเคลื่อนไหวใดๆ ที่อาจถูกตีความได้ว่าเป็นความพยายามที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เนื่องจากเป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหว มีความเกี่ยวข้องกับสถาบันที่อยู่ในความเชื่อถือศรัทธาและเป็นที่ยึดเหนี่ยวของประชาชนชาวไทย

สื่อมวลชนควรสนับสนุนกระบวนการสร้างความปรองดอง และหลีกเลี่ยงการสร้างความขัดแย้งใหม่โดยสื่อควรเลือกเสนอความเห็นทางการเมืองด้วยความเป็นกลาง และมีนัยยะเพื่อหาแนวทางร่วมกันในการสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นในชาติอย่างเป็นรูปธรรม

ในที่สุดแล้ว เพื่อการมองอนาคตไปข้างหน้าร่วมกัน สังคมไม่ควรรื้อฟื้นเอาผิดกับการทำรัฐประหารที่ผ่านมาในอดีต และต้องหามาตรการในการป้องกันมิให้เกิดการรัฐประหารอีกในอนาคต พร้อมทั้งกำหนดโทษของการกระทำดังกล่าวในประมวลกฎหมายอาญา

๖.๔ กระบวนการและกลไกหลัก

ควรมีกระบวนการพูดคุยใน ๒ ระดับ คือ ระดับตัวแทนทางการเมืองและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงและระดับพื้นที่ในรูปของ ‘เวทีประเทศไทย’ โดยมีรัฐบาลและคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองของสภาผู้แทนราษฎร เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนควบคู่กับสถาบันการศึกษาทั่วประเทศ ทั้งนี้ ในโอกาสแรก รัฐบาลอาจจัดให้มีเวทีหารือของผู้นำ ๓ อำนาจแห่งอธิปไตย (นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา และประธานศาลฎีกา) ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อประกาศหลักการพื้นฐานแห่งการปรองดองชาติร่วมกัน

๖.๕ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ผลจากการประมวลความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับสาเหตุของความขัดแย้งและแนวทางการสร้างความปรองดองในบทที่ ๕ แสดงให้เห็นว่าในสังคมไทยปัจจุบันยังมีความแตกต่างในทางความคิด มุมมองทัศนคติ และการให้คุณค่าต่อระบบการเมือง สะท้อนได้จากความแตกต่างในมุมมองและแนวทางการแก้ไขสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยความเห็นประการหนึ่งให้เห็นพ้องกันของผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านคือ ต้องยกสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้เหนือความขัดแย้งทางการเมือง และต้องไม่มีการนำสถาบันพระมหากษัตริย์มาอ้างอิงถึงความชอบธรรมทางการเมือง

จากความคิดเห็นดังกล่าว เมื่อประมวลร่วมกับประสบการณ์ในการสร้างความปรองดองของต่างประเทศนั้น แสดงให้เห็นว่าเป็นเรื่องยากที่ประเทศไทยจะสามารถสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นได้หากไม่มีการสร้างบรรยากาศแห่งการปรองดองให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ทั้งนี้เส้นทางที่ประเทศไทยจะก้าวไปสู่การสร้างความปรองดองนั้น จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประชาชนทุกภาคส่วน เข้ามาร่วมกันสร้างบรรยากาศของการสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นร่วมกัน ซึ่งกล่าวได้ว่า "การสร้างบรรยากาศแห่งความปรองดอง" คือปัจจัยเบื้องต้นอันเป็นเงื่อนไขขั้นแรกของการสร้างแนวทางสู่ความปรองดองและการสร้างสังคมที่สันติสุข

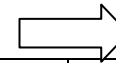
ในการสร้างบรรยากาศแห่งความปรองดองนั้นต้องมีการยอมรับร่วมกันถึงกติกาบางประการร่วมกัน ที่จะต้องหยุดการกระทำ การพูด การปฏิบัติในทางการเมืองที่อาจเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน เช่นการจัดกลุ่มการเมืองในลักษณะโน้มเอียงทางการเมือง เช่นการจัดตั้งหมู่บ้านเสื้อแดง การสื่อสารมวลชนที่เลือกข้างหรือการใช้ถ้อยคำที่สร้างความเกลียดชัง รวมทั้งต้องช่วยกันสร้างบรรยากาศแห่งความสมานฉันท์ที่คนส่วนใหญ่เห็นร่วมกัน ไม่อ้างอิงสถาบันพระมหากษัตริย์ในเชิงการแสวงหาความชอบธรรมทางการเมือง ช่วยกันหยุดเครือข่ายเว็บไซต์หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ เป็นต้น

เงื่อนไขประการต่อมาในการสร้างความสมานฉันท์และการสร้างความปรองดองของชาติ คือ การใช้กระบวนการพูดคุย (Dialogue) เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา โดยอาจเลือกทางเลือกรูปแบบต่างๆ ที่สถาบันพระปกเกล้ารวบรวมจากผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ ให้เป็นประเด็นในการหาข้อสรุปที่มาจากกระบวนการร่วมกันภายใต้บรรยากาศแห่งความปรองดองและจริงใจ เพื่อนำมาสู่แผนการสร้างความปรองดองแห่งชาติที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน ซึ่งจากประสบการณ์ของหลายประเทศพบว่า การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและการสร้างความปรองดองนั้นจะต้องเป็นการหาทางออกร่วมกันของคนในสังคมผ่านการพูดคุย ไม่ใช่การลงคะแนนเสียงซึ่งเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาแบบละทิ้งคนส่วนน้อย ขัดกับแนวทางการสร้างความปรองดองอันเป็นเส้นทางที่คนในสังคมต้องดำเนินไปด้วยกัน ดังนั้นจึงต้องเป็นเส้นทางของฉันทามติ และเป็นกระบวนการสร้างประชาธิปไตยเชิงสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งนี้ อาจจะเริ่มจากกระบวนการพูดคุย

ภายในคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ได้ข้อสรุปเบื้องต้นร่วมกัน โดยไม่ใช่เสียงข้างมากในการตัดสินใจ หลังจากนั้นจึงขยายผลการพูดคุยสู่พรรคการเมืองของตน กลุ่มผู้สนับสนุนและสังคมใหญ่ เพื่อให้ผู้คนที่สังคมที่ไม่ว่าจะมีความเห็นทางการเมืองแบบใด เกิดความตระหนักว่า สังคมไทยจะปรองดองกันได้ก็ต่อเมื่อทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการถกเถียงถึงความเป็นไปได้ต่างๆ ผ่านกระบวนการพูดคุยอันชอบธรรมที่สามารถนำมาซึ่งทางออกที่ยอมรับได้ร่วมกัน

เงื่อนไขประการสุดท้ายคือ การสร้างความปรองดองต้องนำไปสู่การแก้ไขปัญหอันเป็นรากเหง้าของความขัดแย้ง รวมทั้งการสร้างภาวะกลไกที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมที่แตกต่าง และต้องมีการยอมรับร่วมกันถึงคุณค่าของกันและกันบนพื้นฐานของหลักนิติธรรม

ภาพ ๖-๓ ข้อเสนอกระบวนการสร้างความปรองดองในชาติ
กลับสู่สภาวะปกติ (ระยะสั้น)

เดินทางสู่อนาคต (ระยะยาว)

<p>ประเด็น สาระ</p>	<p>☐ การจัดการกับความจริง ของเหตุการณ์รุนแรงที่นำมา ซึ่งความสูญเสีย</p> <ul style="list-style-type: none"> • ควรสนับสนุนส่งเสริมบทบาท ของคอป. ให้ดำเนินการค้นหา ความจริงให้แล้วเสร็จภายในหก เดือน • ควรเปิดเผยข้อเท็จจริงของ เหตุการณ์ที่ไม่ระบุตัวบุคคลใน ระยะเวลาที่เหมาะสมกับ สถานการณ์และบริบท ทางสังคม • โดยมีวัตถุประสงค์ของการ เปิดเผยเพื่อให้สังคมเรียนรู้ บทเรียนที่เกิดขึ้นในอดีตและ ป้องกันมิให้เหตุการณ์ ดังกล่าวเกิดขึ้น 	<p>☐ การให้อภัยผ่านกระบวนการ นิรโทษกรรมคดีที่เกี่ยวข้องกับการ ชุมนุมทางการเมืองโดยรวมถึง กลุ่มผู้ชุมนุมทุกฝ่าย เจ้าหน้าที่รัฐ และผู้บังคับบัญชา ตลอดจนผู้มี หน้าที่รับผิดชอบในการรักษาความ สงบเรียบร้อย</p> <p>ทางเลือกที่ 1: ออก พระราชบัญญัตินิรโทษ กรรมคดีที่เกี่ยวข้องกับการ ชุมนุมทางการเมืองทั้งหมดทุก ประเภท ทั้งคดีการกระทำ ความผิดตามพระราช กำหนดการบริหารราชการใน สถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 และคดีอาญาที่มีวัตถุประสงค์ ทางการเมือง เช่น การทำลาย ทรัพย์สินของรัฐหรือเอกชน</p> <p>ทางเลือกที่ 2: ออก พระราชบัญญัตินิรโทษ</p>	<p>☐ การเสริมสร้างความเชื่อมั่นใน กระบวนการยุติธรรมให้เป็นไป ตามหลักนิติธรรมและเป็นการลด เงื่อนไขของข้อกล่าวอ้างว่าไม่ได้ รับความเป็นธรรมในส่วนของ การดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาจาก กระบวนการตรวจสอบของ คณะกรรมการตรวจสอบ การกระทำที่ก่อให้เกิดความ เสียหายแก่รัฐ (คตส.)</p> <p>ทางเลือกที่ 1: ดำเนินคดีกับผู้ถูก กล่าวหาด้วยกระบวนการ ยุติธรรมตามปกติที่มีอยู่ โดยให้ เฉพาะผลการพิจารณาของ คตส. สิ้นผลลงและโอนคดีทั้งหมดให้ ปชช. ดำเนินการใหม่ แต่ไม่ กระทบถึงคดีที่ถึงที่สุดแล้ว</p> <p>ทางเลือกที่ 2: ให้เพิกถอนผล ทางกฎหมายที่ดำเนินการโดย คตส. ทั้งหมด และให้ดำเนินการ</p>	<p>☐ การกำหนดกติกาทาง การเมืองซึ่งอาจรวมถึงการ แก้ไขกฎหมายหลัก/ รัฐธรรมนูญ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควร พิจารณาหาข้อสรุปต่อ ประเด็นที่อาจจะขัดต่อหลัก นิติธรรมและความเป็น ประชาธิปไตย และต้อง หลีกเลี่ยงการสร้าง “ความ ยุติธรรมของผู้ชนะ” อาทิ <ul style="list-style-type: none"> ○ การยุบพรรคการเมือง โดยง่าย ○ การได้มาซึ่งบุคคลที่เข้า ดำรงตำแหน่งในองค์กร อิสระตามรัฐธรรมนูญ และ การตรวจสอบองค์กรอิสระ ○ การถ่วงดุลอำนาจระหว่าง ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ 	<p>☐ การสร้างการยอมรับใน มุมมองต่อประชาธิปไตยที่ แตกต่างกัน</p> <p>ในประเด็นดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. คุณลักษณะของการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยไทย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข 2. สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (กติกาการเมือง) 	<p>☐ การวางรากฐานของ ประเทศเพื่อความเป็นธรรม ในสังคม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การลดความเหลื่อมล้ำ ทางเศรษฐกิจและ สังคม 2. การเสริมสร้างวัฒนธรรม ความเป็นพลเมืองและ การอยู่ร่วมกันในความ แตกต่าง
--------------------------------	---	---	---	--	---	---

		<p>กรรมเฉพาะคดีการกระทำ ความผิดตามพระราช กำหนดการบริหารราชการใน สถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 โดยความผิดอาญาอื่นซึ่งแม้ จะมีวัตถุประสงค์ทางการเมือง จะไม่ได้รับการยกเว้น เช่น การ ทำลายทรัพย์สินของรัฐหรือ เอกชนทั้งนี้ ทั้งสองทางเลือก ให้ ยกเว้นกรณีความผิดที่เกี่ยวข้อง กับสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยให้กรณีดังกล่าวเข้าสู่ กระบวนการยุติธรรมตามปกติ</p>	<p>ตามกระบวนการยุติธรรมปกติ โดยให้ถือว่าคดีดังกล่าวไม่ขาด อายุความ ทางเลือกที่ 3: ให้เพิกถอนผล ทางกฎหมายที่ดำเนินการโดย คตส. ทั้งหมด และไม่นำคดีที่ อยู่ระหว่างกระบวนการและที่ ตัดสินไปแล้วมาพิจารณาใหม่ อีกครั้งทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็ นทางเลือกใด จะต้องไม่มีการ ฟ้องร้องคตส. ในเวลาต่อมา เนื่องจากถือว่าการกระทำของ คตส. เป็นไปตามหน้าที่ที่กำหนด ไว้ในขณะนั้น</p>	<p>และองค์กรอิสระ</p>		
<p>การสร้าง บรรยากาศ แห่งการ</p>	<p>รัฐบาลควรแสดงเจตจำนงทางการเมืองรวมทั้งมีแนวทางที่เป็นรูปธรรมที่จะสร้างความปรองดองในชาติโดยเร็ว</p> <ul style="list-style-type: none"> • รัฐบาลควรสร้างความตระหนักของทุกภาคส่วนในสังคมให้เห็นความสำคัญของการสร้างความปรองดองในชาติ 					